

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΠΛΟΠΟΙΗΜΕΝΗ

Τοῦ Δρος S. EVELYN THOMAS

Κατὰ μετάφρασιν κ. ΑΝΔΡΕΟΥ ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΥ

(Μετάφρασις ἐκ τῆς ἀναθεωρηθείσης τὸ 1963 τρίτης ἐκδόσεως τοῦ ὑπὸ τὸν ἀγγλικὸν τίτλον ἔργου «Teach Yourself Economics», ἀποτελοῦντος μέρος σειρᾶς ὁμοίων ἐργασιῶν «Teach Yourself», ἐκδιδομένων ὑπὸ τοῦ ἐν Λονδίῳ The English Universities Press Ltd.).

Εἰσαγωγή

Τὰ οἰκονομικὰ προβλήματα εἶναι ἐκ τῶν πλέον πιστικῶν, τῶν ἀντιμετωπιζομένων ὑπὸ τῶν συγχρόνων κοινωνιῶν. Τὰ αἰτήματα δι' αὐξήσεις μισθῶν, ἢ συνεχῆς ἀνοδος τῶν τιμῶν καὶ τοῦ κόστους ζωῆς καὶ τὰ ἑλλείμματα τοῦ ἰσοζυγίου πληρωμῶν, παρουσιάζουν συνεχῆ καὶ ἐπείγοντα προβλήματα εἰς τὰς Κυβερνήσεις, αἱ δὲ συμβουλαὶ τοῦ Οἰκονομολόγου ἐπέχουν μεγάλην σπουδαιότητα, βοηθοῦσαι εἰς τὴν λύσιν αὐτῶν.

Ἐν μικρὸν ἔργον πρέπει κατ' ἀνάγκην νὰ εἶναι πλήρες παραλείψω, ἀλλ' ἐλπίζω ὅτι αὐτὴ ἡ βραχεῖα γενικὴ σκιαγραφία τοῦ θέματος τῆς Οἰκονομικῆς ἐπιστήμης θὰ βοηθήσῃ εἰς τὴν ἐξήγησιν τῆς πρακτικῆς σπουδαιότητος τοῦ θέματος καὶ θὰ ἐγείρῃ δι' αὐτὸ ἐνδιαφέρον, τὸ ὁποῖον θὰ ὀδηγήσῃ εἰς τὴν ἀληθῆ καὶ ἀρμόζουσαν ἐκτίμησίν του.

Ὁ σκοπὸς μου θὰ ἔξη ἐπιτευχθῆ ἂν οἱ ἀναγνώσται μου κατανοήσουν ἐκ τῆς μελέτης τοῦ μικροῦ τούτου πονήματος ὅτι ἡ Οἰκονομικὴ ἐπιστήμη δύναται νὰ τοὺς βοηθήσῃ νὰ ἀντιληφθοῦν σαφέστερον πολλὰ προβλήματα, τὰ ὁποῖα ἀντιμετωπίζουν καὶ ὡς ἄτομα καὶ ὡς μέλη τοῦ συνόλου. Καὶ μετὰ τὴν ἐλπίδα ὅτι μερικοὶ ἐξ αὐτῶν, τουλάχιστον, θὰ δείξουν ἐπαρκῆς ἐνδιαφέρον διὰ τὸ θέμα, ὥστε νὰ συνεχίσουν τὰς ἐρεῦνας των, παρέθεσα ἐν τέλει βιβλιογραφίαν μεγαλυτέρων ἔργων, εἰς τὰ ὁποῖα δύνανται ἐπ' ὠφελείᾳ των νὰ ἀποταυθοῦν.

S. E. THOMAS

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι

Τί εἶναι Οἰκονομικὴ Ἐπιστήμη;

Ἐν ἡδυνάμεθα νὰ λάβωμεν μίαν «ἐνσταντανὲ» φωτογραφίαν τῶν δραστηριοτήτων τῶν ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν τὴν ἐνδεκάτην — ἃς εἴπωμεν — πρωϊνὴν κατὰ μίαν ἐργάσιμον ἡμέραν, θὰ παρατηρούσαμεν ὅτι ἡ πλειονότης ἀπασχολεῖται εἰς ἓν ἢ ἕτερον ἐκ μιᾶς μεγάλης ποικιλίας διαφόρων ἐπαγγελμάτων. Θὰ παρατηρούσαμεν ἀνθρώπους ἐργαζομένους εἰς καταστήματα, ἐργοστάσια, ἀγρούς καὶ γρα-

φεΐα· εἰς τοὺς σιδηροδρόμους καὶ τὰς ὁδοὺς· εἰς τὰ πλοῖα εἰς τὴν θάλασσαν καὶ εἰς τὰ ὄρυχεῖα εἰς μέγα βάθος ἀπὸ τοῦ ἐδάφους. Θὰ παρατηρούσαμεν διδασκάλους εἰς τὰς αἰθούσας τῶν διδασκαλίας, ἰατροὺς εἰς τὰ χειρουργεῖα τῶν, ἐπιχειρηματίας εἰς τὰ γραφεῖα τῶν, καταστηματάρχας ἐξυπηρετοῦντας τὰς ἀνάγκας τῶν πελατῶν τῶν καὶ δημοσίους ὑπαλλήλους ἀπασχολουμένους εἰς ποικίλας μορφὰς κρατικῆς ἐργασίας.

Μικρὰ σκέψις θὰ μᾶς ἐδείκνυεν, ὅτι αἱ δραστηριότητες ὄλων αὐτῶν τῶν διαφόρων ἀνθρώπων ἔχουν δύο κοινὰ σημεῖα. Θὰ ἀντελαμβανώμεθα πρῶτον ὅτι ὅλοι αὐτοὶ οἱ πολυάσχολοι ἄνθρωποι προσπαθοῦν νὰ κερδίσουν τὰ πρὸς τὸ ζῆν καὶ ὅτι αὐτὰ τὰ ὁποῖα κερδίζουν — ἢ ἀμοιβὴ τὴν ὁποῖαν λαμβάνουν διὰ τοὺς μόχθους τῶν — δίδει τὰς δυνάμεις εἰς αὐτοὺς νὰ ἱκανοποιήσουν τὰς βασικὰς τῶν ἀνάγκας τῆς τροφῆς, ἐνδυμασίας καὶ στεγάσεως καὶ δυνατόν νὰ ἀποκτήσουν ὠσαύτως μερικὰς ἀνέσεις καὶ πολυτελείας καὶ νὰ ἀποταμιεύσουν κάτι δι' ἡμέρας ἀνεχείας. Θὰ ἀντελαμβανώμεθα ἐπίσης, ὅτι αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι, μὲ τὸ νὰ κερδίζουν τὰ πρὸς τὸ ζῆν, συνεισφέρουν ταῦτοχρόνως εἰς τὴν παραγωγὴν ἀγαθῶν καὶ ὑπηρεσιῶν ἀναγκαίων δι' ἄλλα μέλη τοῦ συνόλου.

Τὸ οἰκονομικὸν σύστημα

Ἡ μέθοδος αὕτη τοῦ νὰ κερδίῃ τις τὰ πρὸς τὸ ζῆν παράγων ἀγαθὰ καὶ ὑπηρεσίας διὰ τὸ σύνολον εἶναι γνωστὴ ὡς *οἰκονομικὴ δραστηριότης*. Καὶ ὅλοι αἱ οἰκονομικαὶ δραστηριότητες — ἢ σύνθετος δομὴ τοῦ μηχανισμοῦ, τοῦ ὁποῖου πολλὰ μῆματα ἐργάζονται ἀρμονικῶς ὁμοῦ ἀνευ συνειδητῆς καθοδηγητικῆς ἀρχῆς — εἶναι γνωστὰ ὡς τὸ *οἰκονομικὸν σύστημα*.

Τὸ οἰκονομικὸν σύστημα εἶναι τόσον στενῶς συνδεδεμένον μὲ τὴν ζωὴν μας ὥστε τὸ ἐκλαμβάνομεν ὡς δεδομένον. Ἄλλ' ὅταν τὸ σύστημα παραλύῃ δι' οἷον δῆποτε λόγον, ὅταν μία ἀπεργία μᾶς ἀφήνῃ ἀνευ καυσίμων ἢ εἰς πόλεμος καθιστᾷ δύσκολον δι' ἡμᾶς τὴν ἐξέυρεσιν τροφῆς, συνειδητοποιοῦμεν ὀδυνηρῶς τὴν οἰκονομικὴν ἀποψιν τῆς ζωῆς. Ὑποχρεούμεθα πλέον νὰ σκεφθῶμεν τὸ ἐκπληκτικῶς πολύπλοκον σύστημα εἰς τὸ ὁποῖον ἐργαζόμεθα καὶ ἐκ τοῦ ὁποῖου ζῶμεν. Τότε ἀρχίζομεν νὰ διερωτώμεθα διατι «τὰ πράγματα δὲν πηγαίνουν καλὰ» καὶ διατι πρέπει νὰ υποφέρωμεν ἕνεκα συνθηκῶν μὲ τὰς ὁποίας ἔχομεν μικρὰν ἢ οὐδεμίαν ἐμφανῆ σχέσιν. Εἰς αὐτὸ τὸ σημεῖον ἡ γῶσις τῆς Οἰκονομικῆς ἐπιστήμης μᾶς δοθεῖ νὰ ἀντιληφθῶμεν τὴν κατάστασιν καὶ νὰ ἴδωμεν ἑαυτοὺς ὡς μέρη μιᾶς πολυσυνθέτου οἰκονομικῆς ὀργανώσεως.

Παρὰ τὸ γεγονός ὅτι τὸ οἰκονομικὸν σύστημα εἶναι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὑψίστης σπουδαιότητος εἰς τὴν καθ' ἡμέραν ζωὴν μας, ἐλάχιστοι ἐξ ἡμῶν ἐνδιαφερόμεθα νὰ γνωρίσωμεν κάτι περὶ αὐτοῦ. Παρὰ ταῦτα εἶναι ἀκριβῶς τόσον σπουδαῖον τὸ νὰ ὀφείλωμεν νὰ ἀντιλαμβανώμεθα κάτι περὶ τῆς οἰκονομικῆς ἐπιστήμης, ἢ ὁποῖα ρίπτει φῶς εἰς τὴν ὕλικήν μας ζωὴν, ὅσον εἶναι δι' ἡμᾶς νὰ ἀντιλαμβανώμεθα τὰς κυρίας ἀρχὰς τῆς υἰείας καὶ ἀκόμη τῆς θρησκείας. Ἄν, ὡς σκεπτόμενοι ἄνδρες καὶ γυναῖκες, πρέπει νὰ κατανοήσωμεν τὴν θέσιν μας εἰς τὴν φυσικὴν τάξιν τῶν πραγμάτων, θὰ πρέπει νὰ γνωρίζωμεν διατι εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ κερδίζωμεν τὰ πρὸς τὸ ζῆν, διατι προτιμῶμεν ἐν ἰδιαιτέρον ἐπάγγελμα,

πῶς ρυθμίζομεν τὴν ἀνάλωσιν τῶν ἀποδοχῶν μας, τὴν ὀργάνωσιν τὴν σχετιζομένην μὲ τὴν ἀγορὰν τῶν ἀναγκαίων ἀγαθῶν, τὸν τρόπον κατὰ τὸν ὁποῖον τὰ ἀγαθὰ τὰ παραγόμενα ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ καὶ ἡμεδαπῇ παρέχονται εἰς ἡμᾶς ὡς καταναλωτάς, τὰς ἀρχὰς αἱ ὁποῖαι διαμορφώνουν τὰς τιμὰς τὰς ὁποίας πρέπει νὰ καταβάλλωμεν διὰ τὰ ἀγαθὰ ταῦτα, καὶ τὰ τραπεζικὰ καὶ οἰκονομικὰ ἰδρύματα τὰ ὁποῖα ἐπιτρέπουν νὰ καταβάλλεται τὸ τίμημα τῶν ἀγαθῶν τῶν ἀγοραζομένων εἰς τὴν χώραν ἢ τὸ ἐξωτερικόν. Ὅλα τὰ θέματα αὐτοῦ τοῦ εἴδους εἶναι μέρος τοῦ θέματος τῆς οἰκονομικῆς ἐπιστήμης.

Τὸ πρόβλημα ἐκλογῆς

Ἐν βραχεῖ, λοιπόν, ἡ οἰκονομικὴ ἐπιστήμη ἀσχολεῖται μὲ τὸν ἀνθρώπον ἐν τῇ προσπαθείᾳ του νὰ κερδίσῃ τὰ πρὸς τὸ ζῆν. Μελετᾷ τοὺς ποικίλους κλάδους τοῦ οἰκονομικοῦ συστήματος καὶ ἐπιχειρεῖ νὰ δείξῃ πῶς οὗτοι ἐργάζονται καὶ ἑναρμονίζονται ἀποτελοῦντες ἐν ὅλῳ. Ἡ οἰκονομικὴ ἐπιστήμη βασίζεται ἐπὶ τῶν στοιχείων τοῦ συνήθους, ἐπιχειρηματικοῦ, «πεζοῦ» κόσμου. Ἀποτελεῖ καθήκον τοῦ οἰκονομολόγου νὰ περιγράψῃ τὰ στοιχεῖα ταῦτα κατὰ τὴν ἀρμόζουσαν σειρὰν καὶ ἀληθῆ των ἄποψιν οὕτως ὥστε νὰ ἐξηγῇ τὸν τρόπον ἐργασίας τοῦ συστήματος εἰς τὸ ὁποῖον ζῶμεν καὶ ἐργαζόμεθα.

Δὲν θὰ ὑπῆρχον οἰκονομικὰ προβλήματα καί, ὡς ἐκ τούτου, οὐδεμία ἀνάγκη δι' οἰκονομικὴν ἔρευναν, ἂν οἱ πόροι μας ἦσαν ἀρκετὰ μεγάλοι διὰ νὰ ἱκανοποιήσουν ὅλας μας τὰς ἀνάγκας· ἂν ἠδυνάμεθα νὰ λαμβάνωμεν ὅλην τὴν ἀπαιτούμενην τροφήν, ἐνδυμασίαν καὶ στέγασιν, δίχως νὰ εἶναι ἀναγκαῖον πρότερον νὰ κερδίζωμεν τὰ μέσα διὰ νὰ καταβάλλωμεν τὸ τίμημα τῶν πραγμάτων αὐτῶν. Ὅχι πολλοί, ὅμως, ἐξ ἡμῶν εἶναι ἀρκετὰ τυχεροὶ νὰ λαμβάνουν τοιοῦτου εἴδους πράγματα ἄνευ ἀνταλλάγματος. Πλείστοι ἐξ ἡμῶν εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ ἐργαζώμεθα διὰ νὰ ἀποκτήσωμεν τὰ μέσα διὰ νὰ ἀγοράσωμεν αὐτά· πρέπει νὰ ἐργαζώμεθα διὰ νὰ κερδίσωμεν τὰ πρὸς τὸ ζῆν.

Ἄλλὰ καὶ ὅ,τι κερδίζομεν δίδει τὰ μέσα εἰς ὀλίγους ἐξ ἡμῶν νὰ ἀποκτήσωμεν ὅλα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἐπιθυμοῦμεν νὰ ἀποκτήσωμεν. Σεῖς ἴσως θέλετε ἐν ἀεροπλάνῳ. Ἐγὼ πιθανῶς ἐπιθυμῶ ἐν μέγα πιάνῳ. Ἄλλὰ οἱ περισσότεροι ἐξ ἡμῶν ἔχομεν μόνον *περιορισμένα μέσα*. Εἰς ἀνταπόδοσιν διὰ τὸν μόχθον μας ἔχομεν μόνον ἐν κάποιῳ ποσῶν χρημάτων εἰς τὴν διάθεσίν μας. Κατὰ φυσικὸν λόγον, ἐπομένως, προσπαθοῦμεν νὰ ἐξοδεύσωμεν ὅ,τι ἐκερδίσαμεν οὕτως ὥστε νὰ λάθωμεν ἐκ τούτων τὴν μεγίστην ἱκανοποίησιν. Κατανέμομεν αὐτὰ εἰς τὴν ἀγορὰν τροφῆς καὶ ρουχισμοῦ· τὴν πληρωμὴν τοῦ ἐνοικίου μας, εἰσφορῶν καὶ ἀσφαλιστρῶν· τὴν κάλυψιν τῶν ἐξόδων κινήσεώς μας καὶ τῶν διακοπῶν μας. Ἐχομεν πολλὰ νὰ ἐπιτελέσωμεν μὲ τὸν μισθόν μας καὶ οὗτος σπανίως εἶναι ἀρκετὰ μέγας διὰ νὰ ἐπαρκέσῃ δι' ὅλα τὰ ἀναγκαῖα μας πράγματα. Ἴσως εὐρεθῆτε εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ στερηθῆτε τῶν διακοπῶν σας διὰ νὰ ἀγοράσετε ἐν ἐπανωφόριον· ἐγὼ ἴσως ἀναγκασθῶ νὰ ζῶ χωρὶς ὠρισμένας πολυτελείας διὰ νὰ ἀγοράσω οἰκίαν. Μερικοὶ περικόπτουν τὸ ἐξόδον τοῦ ζύθου διὰ νὰ ὑπάγουν εἰς τὸν κινηματογράφον. Ἄλλοι περικόπτουν ἐξόδα δι' ἐνδυμασίαν διὰ νὰ δύνανται νὰ συντηρήσουν ἐν αὐτοκίνητον.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἡμεῖς καὶ ὄλοι οἱ συνάνθρωποι μας συνεχῶς ὑπολογίζομεν τὴν θαρύτητα μιᾶς ἀνάγκης μας δι' ἔν ἀντικείμενον ὡς πρὸς τὴν θαρύτητα τῆς ἀνάγκης μας δι' ἔν ἄλλον, ἐξετάζομεν ἔν εἶδος ἐξόδου πρὸς ἔν ἄλλο, διερωτώμενοι ἂν θὰ ἔπρεπε νὰ ἀναλώσωμεν τὴν λίραν, ἢ ὁποῖα περισσεύει, δι' ἔν καινουργές καπέλλο ἢ ἔνα ζωγραφικὸν πίνακα, ἔνα νέον τάπητα ἢ ἔν νέον κλινοσκέπασμα.

Ὁ χρόνος μας εἶναι ὁμοίως περιωρισμένος. Δὲν ἔχομεν χρόνον νὰ κάμνωμεν ὅσα θέλομεν νὰ κάμνωμεν. Πρέπει, ἐπομένως, νὰ παραχωρήσωμεν τόσον χρόνον εἰς τὴν ἐργασίαν μας, τόσον εἰς τὰ γεύματά μας, τόσον εἰς τὸν ὕπνον μας, τόσον εἰς τὴν ἀνάπαυλάν μας· καί, φυσικά, ὁ χρόνος ὁ ὁποῖος ἀφιερῶται δι' ἔνα σκοπόν, δὲν δύναται νὰ χρησιμοποιηθῇ δι' ἄλλον σκοτόν.

Ὁ οἰκονομολόγος συγκεφαλαιώνει ὄλην αὐτὴν τὴν κατάστασιν εἰς τὴν ἔκφρασιν: ὁ ἄνθρωπος συνεχῶς ἀντιμετωπίζει τὸ πρόβλημα τῆς ἐκλογῆς. Εἴτε εἰς τὴν οἰκίαν, εἴτε εἰς τὴν ἐργασίαν του, συνεχῶς «οἰκονομεῖ» πρὸς μίαν ἢ ἄλλην κατεύθυνσιν. Ἄν δὲν ὑπῆρχεν ἀνάγκη ἐκλογῆς, ἂν εἴχωμεν ὄλοι τόσον χρόνον καὶ τόσον ἐκτενεῖς πόρους, ὅσοις ἐχρειάζομεθα, δὲν θὰ ὑπῆρχεν ἀνάγκη δι' «οἰκονομίαν» καὶ δὲν θὰ ἀνέκυπτον οἰκονομικὰ προβλήματα. Ἄλλ' ὡς ἔχει ἡ κατάστασις, ἐπειδὴ ὁ χρόνος καὶ τὰ μέσα μας εὐρίσκονται εἰς στενότητα, καὶ ἐπειδὴ ὑπάρχουν ἄλλοι τρόποι κατὰ τοὺς ὁποίους δυνάμεθα νὰ τὰ χρησιμοποιήσωμεν, συνεχῶς εὐρισκόμεθα ἀντιμέτωποι οἰκονομικῶν προβλημάτων. Συνεχῶς ἐξετάζομεν πῶς νὰ κατανεύωμεν ἢ «οἰκονομήσωμεν» τοὺς πόρους καὶ τὸν χρόνον μας οὕτως ὥστε νὰ λάβωμεν τὴν μεγίστην ἰκανοποίησιν ἐξ αὐτῶν. Καὶ προβλήματα αὐτοῦ τοῦ εἶδους πρέπει νὰ ἀντιμετωπισθοῦν τόσον ἀπὸ τὸν Ροβινσῶνα Κροῦσον, ἐγκαταλελειμμένον εἰς μίαν ἔρημον νῆσον μὲ μόνον ὀλίγα ἐργαλεῖα καὶ ὀλίγην τροφήν, ὅσον καὶ ἀπὸ τὸν διευθύνοντα διαχειριστὴν μιᾶς μεγάλης συγχρόνου ἐπιχειρήσεως, ἢ τὸν ἐλεγκτὴν ἑνὸς μεγάλου σιδηροδρόμου.

Ἴατρος ἢ δικηγόρος, ἔμπορος ἢ βιομήχανος, ὑπάλληλος ἢ καταναλωτής, καθεὶς ἀντιμετωπίζει τὴν ἀνάγκην τῆς ἐκλογῆς. Οἱ νέοι ἱατροὶ ἔχουν νὰ ἀποφασίσουν κατὰ πόσον πρέπει νὰ ἀκολουθήσουν τὴν γενικὴν ἐξάσκησίν των, ἢ νὰ ἐξοδεύσουν περισσότερα χρήματα εἰς τὴν ἐκπαίδευσίν των καὶ νὰ εἰδικευθοῦν εἰς ἔνα ἐπὶ μέρος κλάδον τοῦ ἐπαγγέλματός των. Οἱ βιομήχανοι ἔχουν νὰ ἐκλέξουν μεταξὺ διαφορετικῶν τύπων δυνατῶν προϊόντων καὶ νὰ κατανεύωμεν ἀναλογικῶς τὰ χρήματά των εἰς μηχανάς, πρώτας ὕλας καὶ ἀμοιβὰς ἐργατικῶν χειρῶν οὕτως ὥστε νὰ καρπωθοῦν τὸ μέγιστον κέρδος ἀπὸ τὰ ἐξοδά των. Οἱ καταναλωταὶ ἔχουν ἐπίσης νὰ ἀποφασίσουν πῶς νὰ διαθέσουν τὰ χρήματά των διὰ νὰ μεγιστοποιήσουν τὴν ἰκανοποίησίν των· ἂν πρέπει νὰ ἀγοράσουν ἰχθεὺς ἢ κρέας, ἄρτον ἢ γεώμηλα, καινουργὴ ἐνδύματα ἢ νέας κουρτίνας καὶ εἰς ποίας ποσότητος νὰ ἀγοράσουν τοιοῦτου εἶδους ἀγαθὰ, τὰ ὁποῖα χρειάζονται ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν.

Τοιαῦται ἀποφάσεις ἀπὸ τὸν παραγωγὸν ἢ τὸν καταναλωτὴν λαμβάνονται τόσον συχνὰ ὥστε εἶναι πλέον αὐτόματοι καὶ ὑποσυνείδητοι. Παρὰ ταῦτα ἡ φύσις καὶ ἡ ἔκτασις τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος καθορίζονται ἀπὸ τὰς ἀποφάσεις αὐτάς. Ἡ ἐκλογὴ μεταξὺ διαφόρων τρόπων εἶναι ἀκριβῶς τὸ θεμέλιον τοῦ οἰκονομικοῦ συστήματος.

Τὸ σύστημα τῆς ἀτομικῆς ἐπιχειρήσεως

Ἡ οἰκονομικὴ μας δομὴ βασίζεται ἐπὶ τοῦ συστήματος τῆς ἀτομικῆς ἐπιχειρήσεως. Τοῦτο συνεπάγεται δύο βασικὰς προϋποθέσεις: πρῶτον, ὅτι ὅλη ἡ περιουσία δύναται νὰ ἀποτελῇ ἰδιοκτησίαν ἰδιωτικὴν· καὶ δευτέρον ὅτι οἱ ἄνθρωποι εἶναι οἰκονομικῶς ἐλεύθεροι, δηλαδή, ἐντὸς τῶν ὀρίων τῶν νόμων, εἶναι ἐλεύθεροι νὰ κάμουν χρῆσιν τοῦ χρόνου καὶ τῶν μέσων τῶν καθ' ὃν τρόπον ἐπιθυμοῦν.

Εἰς τὴν χώραν μας οἱ ἄνθρωποι κτῶνται ἀτομικῆς περιουσίας εἰς πολυ-ἀριθμους μορφὰς καὶ ποικίλοντα ποσά· μερικοὶ ἔχουν μίαν οἰκίαν· ἄλλοι κατέχουν οἰκίαν καὶ αὐτοκίνητον· μερικοὶ τυχηροὶ ἔχουν οἰκίαν, αὐτοκίνητα καὶ θαλαμηγούς· ἄλλοι κατέχουν ἐργοστάσια, μηχανήματα, μύλους καὶ ἀγροκτήματα. Διὰ λογαριασμόν ὄλων αὐτῶν τῶν περιουσιακῶν στοιχείων τῶν κτωμένων ὑπὸ ἀτόμων, ἡ κυριότης εὐρίσκεται ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Πολιτείας, δηλαδή ἡ Πολιτεία προστατεύει τὸ δικαίωμα τοῦ ἀτόμου νὰ διαχειρίζεται τὴν περιουσίαν του καὶ τὰ ἀγαθὰ του, καθόσον ὁ κτήτωρ, τοῦ ὁποίου ἡ περιουσία κλέπτεται ἢ ζημιώνεται, δύναται νὰ ἀποτανθῇ εἰς ὅλας τὰς δυνάμεις τοῦ νόμου νὰ τὸν βοηθήσουν εἰς τὴν ἀποζημίωσίν του.

Οἰκονομικὴ ἐλευθερία σημαίνει ὅτι τὸ ἄτομον εἶναι ἐλεύθερον νὰ διαθέσῃ τὴν περιουσίαν του, τὸν χρόνον του καὶ τὴν δραστηριότητά του καθ' ὃν τρόπον ἐπιθυμῇ. Ἀλλὰ δυνάμεθα νὰ ἴδωμεν ἀμέσως ὅτι εἰς κάθε πολιτισμένην κοινωνίαν, πρέπει νὰ ὑπάρχῃ κάποιος περιορισμὸς εἰς τὴν ἄσκησιν αὐτῆς τῆς ἐλευθερίας. Μολοντί τὸ ἄτομον εἶναι οἰκονομικῶς ἐλεύθερον, πρέπει νὰ συμμορφοῦται πρὸς τοὺς νόμους καὶ τοὺς κανόνας τοὺς θεσπισθέντας ὑπὸ τῆς Πολιτείας διὰ τὸ γενικὸν καλόν, ἄλλως θὰ εἴχωμεν πολλὰς καταχρήσεις καὶ μεγάλην κοινωνικὴν δυσκολίαν. Ὁ γαιοκτήμων, ἂν ἦτο ἐντελῶς ἐλεύθερος νὰ κάμνῃ ὅπως ἐπιθυμῇ, ἴσως ἔκτιζε σφαγεῖον εἰς τὴν Ρέτζεντ Στρήτ* ἢ βυρσοδεφεῖον ἐναντι τοῦ Κοινοβουλίου. Ὁ βιομήχανος, ἂν δὲν ἠλέγχετο ἀπὸ τὸν νόμον, ἴσως ἠνάγκαζε τοὺς ὑπαλλήλους του νὰ ἐργάζωνται 18 ὥρας τὴν ἡμέραν εἰς ἐπικίνδυνον περιβάλλον, μὲ ἐπικίνδυνα μηχανήματα, ἢ ὁ παντοπώλης, ἴσως ἐπώλει ἀνθυγιεινὰς ἢ ἀκόμη καὶ δηλητηριώδεις τροφάς.

Διὰ νὰ ἀποφύγῃ τὴν δυνατότητα τοιοῦτου εἴδους καταχρήσεων, ἡ Κοινωνία ἐπιβάλλει ὀρισμένους περιορισμούς· Γενικῶς, τὸ ἄτομον εἶναι ἐλεύθερον νὰ κερδίῃ τὴν ζωὴν του ὅπως ἐπιθυμῇ, νὰ ἀγοράσῃ καὶ νὰ πωλῇ ὅπως ἐπιθυμῇ, νὰ χρησιμοποιῇ τὸ ἐργοστάσιόν του καὶ τὰς μηχανάς του διὰ νὰ παράγῃ ὅ,τι ἐπιθυμῇ, καὶ νὰ συναγωνίζεται τοὺς ἀνταγωνιστάς του. Ἀλλ' εἰς ὅλας τὰς δραστηριότητας αὐτοῦ τοῦ εἴδους ἡ ἐλευθερία του ὑπόκειται εἰς περιορισμούς ἐπιβαλλομένους ὑπὸ τῆς Πολιτείας διὰ τὸ γενικὸν καλόν. Ἐν εἰς ἐπιθυμῇ νὰ κτίσῃ μίαν οἰκίαν ἢ ἓν κατάστημα, πρέπει νὰ ὑποβάλῃ τὰ σχέδιά του εἰς τὰς τοπικὰς ἀρχάς· ἂν ἐπιθυμῇ νὰ πωλῇ γάλα ἢ κρέας, πρέπει νὰ συμμορφοῦται πρὸς ὀρισμένους κανονισμούς τῆς Πολιτείας· ἂν ἐπιθυμῇ νὰ γίνῃ ἰατρός ἢ δικηγόρος, πρέπει νὰ

* Κεντρικὴ ὁδὸς τοῦ Λονδίνου.

υποβληθῆ εἰς ὠρισμένην ἐξάσκησιν καὶ νὰ συμμορφῶνται μὲ τοὺς κανόνας τοῦ ρυθμίζοντος τὰ ἐπαγγέλματα αὐτά.

Αὐτὸ τὸ σύστημα τῆς οἰκονομικῆς ἐλευθερίας καὶ ἀτομικῆς ἐπιχειρήσεως δὲν ἀποκλείει τὴν δυνατότητα ὑπάρξεως δημοσίας ἢ δημοτικῆς ἐπιχειρήσεως. Εἰς ἕλας τὰς Πολιτείας ὑπάρχουν δημοσῖαι ἐπιχειρήσεις εἰς ποικίλην ἔκτασιν. Ἐκριβῶς διὰ τῶν μέσων τῆς Δημοσίας ἐπιχειρήσεως παρέχονται τὰ δαπανηρὰ πρωταρχικὰ ἔργα. Γέφυραι καὶ ὀδικοὶ ἀρτηραὶ δὲν θὰ ἐγίνοντο καὶ ὑπηρεσίαι ὡς αἱ ἐκπαιδεύσεως καὶ υγείας δὲν θὰ παρήχοντο ὑπὸ ἰδιωτικῶν ἐπιχειρήσεων, διότι τὸ μέγα ὕψος τῶν ἀπαιτουμένων δαπανῶν δὲν θὰ ἄφηνε περιθώρια κέρδους. Εἰς τὴν Βρετανίαν, ἡ Δημοσία ἐπιχειρήσεις καλύπτει ἀρκετὰς βασικὰς βιομηχανίας — ἀνθραξ, σιδηρόδρομοι καὶ μερικαὶ ἄλλαι μορφαὶ ἐσωτερικῶν μεταφορῶν, ὑπηρεσίαι ἀέρος, φωταέριον καὶ ἠλεκτρισμὸς — ὡς καὶ ἡ Τράπεζα τῆς Ἀγγλίας, ἡ Βρετανικὴ Ραδιοφωνικὴ Ἐνωσις (B.B.C.) καὶ ἀρκετὰ τοπικὰ κρατικὰ ἔργα ὡς τὰ λουτρὰ καὶ τὰ κολυμβητήρια.

Τὸ βρετανικὸν οἰκονομικὸν σύστημα εἶναι *κεφαλαιοκρατικὸν σύστημα* ἀλλὰ εἰς αὐτὸ ἡ οἰκονομικὴ ἐλευθερία δὲν εἶναι ἀπόλυτος· τὸ ἐπικρατοῦν σύστημα εἶναι ἔν σύστημα *συγκροτικῆς* ἐλευθερίας. Ἡ ἐλευθερία τοῦ ἀτόμου, εἴτε δρῶντος μόνου εἴτε ἔν συσχετισμῷ μὲ ἄλλα ἄτομα, περιορίζεται ὑπὸ τῶν κανόνων τῶν τεθέντων ὑπὸ τῆς Κοινωνίας διὰ νὰ ἐξασφαλισθῆ ἡ εὐημερία τοῦ συνόλου.

Κομμουνισμὸς

Ἐπάρχει εἰς αὐξανόμενος ἀριθμὸς Πολιτειῶν ὅπου ἡ ἀτομικὴ ἰδιοκτησία καὶ ἀτομικὴ ἐπιχείρησις δὲν ὑφίστανται ἢ ὑφίστανται μόνον εἰς μικρὰν καὶ περιορισμένην κλίμακα. Εἰς τὰς κομμουνιστικὰς πολιτείας ὅλη ἡ περιουσία ἀνήκει εἰς τὸ Κράτος καὶ μία κεντρικὴ ἀρχὴ ἐλέγχει καὶ κατευθύνει τοὺς συντελεστὰς τῆς παραγωγῆς, ἀποφασίζει διὰ τὴν φύσιν καὶ τὸ μέγεθος τῆς παραγωγῆς, ὑπολογίζει τὰς ἀνάγκας τοῦ πληθυσμοῦ καὶ ἀποφασίζει ποῖαι ἀνάγκαι θὰ ἐκανοποιηθοῦν καὶ ποῖα μέσα καὶ μέθοδοι θὰ χρησιμοποιηθοῦν εἰς τὴν παραγωγήν. Ἐν ὀλίγοις, ἡ ἀρχὴ αὕτη ἐπιτελεῖ τὰ ἔργα, τὰ ὅποια ἐπιτελοῦνται ὑπὸ τῆς ἀτομικῆς ἐπιχειρήσεως διὰ τοῦ *συστήματος τῶν τιμῶν* ὅπου ἡ παραγωγή τείνει νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν πορείαν τῶν τιμῶν, ἀνερχομένη ὅταν αἱ τιμαὶ ἀνέρχωνται καὶ πίπτουσα ὅταν αἱ τιμαὶ πίπτουν.

Ἡ οἰκονομία προγραμματίζεται μὲ τὸν ἀντικειμενικὸν σκοπὸν νὰ ἐξυπηρετήσῃ τὰ συμφέροντα τῆς Πολιτείας ὡς συνόλου. Αἱ ἀνάγκαι τῶν πολιτῶν δυνατὸν νὰ θυσιασθοῦν διὰ νὰ εὐημερῇ ἡ Πολιτεία· οἱ ἄνθρωποι δυνατὸν νὰ ἀναγκάζωνται νὰ ζοῦν ἀνευ οἰκίας καὶ ἐνδυμασίας καὶ ὁ μηχανισμὸς τῆς παραγωγῆς νὰ ἀφιερῶθῃ εἰς τὴν παραγωγήν κεφαλαιωδῶν ἀγαθῶν, ὅπως μηχανάς, μέσα μεταφορῶν κλπ., τὰ ὅποια θὰ δώσουν εἰς τὴν Πολιτείαν τὰς δυνάμεις νὰ γίνῃ βιομηχανικὸν ἔθνος.

Ὀυδὲμία χώρα εἶναι πλήρως κομμουνιστικὴ. Ἡ Ἐνωσις Σοβιετικῶν Σοσιαλιστικῶν Δημοκρατιῶν (Ε.Σ.Σ.Δ.) ἤρχισεν ὡς ὁμὰς ἀληθῶν κομμουνιστικῶν κοινοτήτων μὲ ὄλον τὸν ἐργαζόμενον πληθυσμὸν παρέχοντα τὰ προϊόντα του εἰς τὸ Κράτος ἀλλὰ βαθμιαίως ἐπετρέπη κάποια *χαλάρωσις*· τὰ προσωπικὰ εἶδη εἶναι,

φυσικά, ατομικής ιδιοκτησίας και εις μερικούς μικράς ατομικές επιχειρήσεις επε-
 τράπη ή λειτουργία, ενώ τὸ σύστημα τῶν τιμῶν παρέστη επίσης ἀνάγκη νὰ
 εἰσαχθῇ.

Προγραμματισμός

Ὁ οικονομικὸς προγραμματισμὸς δὲν περιορίζεται εἰς τὰς κομμουνιστικὰς
 χώρας. Γενικῶς, θεωρεῖται ὡς ἀπαραίτητος εἰς τὰς οὕτω καλουμένας «ἀναδυομέ-
 νας» χώρας, τὰς ὑποαναπτύκτους χώρας, αἱ ὁποῖαι τώρα προσπαθοῦν νὰ διεγεί-
 ρουν τὴν οικονομικὴν των ἀνάπτυξιν. Ὑπάρχει ὁμοίως αὐξανομένη ἔκτασις προ-
 γραμματισμοῦ εἰς κεφαλαιοκρατικὰς χώρας ὅπου ἐπικρατεῖ ἡ ατομικὴ ἐπιχειρήσις.
 Ἐθεωρήθη οὗτος ἀναγκαῖος εἰς πολλὰς χώρας διὰ νὰ ρυθμίση οικονομικὰς
 συνθήκας.

Ἡ Βρεταννία, ἡ Γαλλία καὶ αἱ Ἑνωμένοι Πολιτεῖαι, παραδείγματος χά-
 ριν, ἔχουν προγραμματίσει τμήματα τῆς οικονομίας των καὶ εἰς τὴν Βρεταννίαν
 ἐν ἐπίσημον σῶμα προγραμματισμοῦ, τὸ Συμβούλιον Ἐθνικῆς Οἰκονομικῆς Ἀνα-
 πτύξεως (National Economic Development Council) συνεστήθη εἰς τὰς ἀρχὰς
 τοῦ 1962 ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν. Τὰ μέλη τοῦ Συμβουλίου εἶναι
 ἀντιπρόσωποι τῶν δημοσπονδιῶν τῶν ἐργοδοτῶν, τῶν συνδικαλιστικῶν ὀργανώ-
 σεων, διακεκριμένοι βιομήχανοι, οἰκονομολόγοι καὶ μέλη τῆς Κυβερνήσεως.
 Τὸ κύριον ἔργον του εἶναι νὰ προγραμματίζη τὴν ἐθνικὴν παραγωγὴν, νὰ δίδῃ
 τὰς κατευθύνσεις τῆς παραγωγῆς καὶ νὰ θεβαιούται ὅτι αἱ αὐξήσεις μισθῶν ἐδρί-
 σκονται ἐντὸς τῶν ὀρίων τῆς αὐξήσεως τῆς παραγωγῆς.

Οἰκονομικοὶ νόμοι

Ἐργον τοῦ οἰκονομολόγου εἶναι νὰ ἐξετάζη καὶ ταξινομή τοὺς περιπλόκους
 τρόπους ἐργασίας τοῦ οἰκονομικοῦ συστήματος οὕτως ὥστε νὰ φέρῃ αὐτοὺς εἰς
 κανονικὸν τύπον πρὸς διευκόλυνσιν τῆς μελέτης των καὶ διὰ περαιτέρω ἔρευναν.
 Ὅταν αἱ ἔρευναι τοῦ ἀποκαλύπτουν ὁμοιομορφίας τρόπων ἢ ἐνεργειῶν, δύναται
 νὰ σχηματίση *οἰκονομικοὺς νόμους*, ἐκφράσεις δηλαδὴ κατὰ τὰς ὁποίας, δοθέν-
 των ὀρισμένων αἰτίων εἰς τὴν οἰκονομικὴν σφαιρὰν, ὀρισμένα ἀποτελέσματα πρέ-
 πει νὰ ἀκολουθήσουν.

Ὁ οἰκονομικὸς νόμος δὲν εἶναι ὡς ὁ θεσπισθεὶς. Δὲν εἶναι ἐντολὴ εἰς τὴν
 ὁποίαν ὀφείλεται ὑπακοή διὰ κυρώσεων. Εἶναι ἔκφρασις μιᾶς τάσεως, ἡ ὁποία
 πρέπει νὰ ἐκδηλωθῇ εἰς ὀρισμένας περιστάσεις. Καθὼς ὅλα τὰ οἰκονομικὰ θέματα
 περικλείουν τὴν ἀνθρωπίνην ἐνέργειαν καὶ καθὼς ἡ ἀνθρωπίνη φύσις ποικίλλει
 μεγάλως, αἱ αὐταὶ περιστάσεις ἴσως δὲν παρουσιασθοῦν εἰς δεδομένην περίπτω-
 σιν καὶ ἡ ἀναμενομένη τάσις τότε δὲν θὰ ἐκδηλωθῇ. Οὕτως οἱ οἰκονομικοὶ νόμοι
 δὲν δύναται νὰ εἶναι ἄκαμπτοι ἢ σταθεροί. Ἄν αἱ καταστάσεις εἶναι ἴσαι, ὀρι-
 σμένον ἀποτέλεσμα ἀναμένεται νὰ ἀκολουθήσῃ ὀρισμένην σειρὰν ὑποθέσεων· ἀλλ'
 αἱ ὑποθέσεις ἴσως ἀλλάξουν, ἄλλαι ὑποθέσεις ἴσως παρεμβοῦν καὶ τὸ προσδοκώ-
 μενον ἀποτέλεσμα δὲν θὰ ἐμφανισθῇ.

Ἀπὸ τὰς παρατηρήσεις τοῦ ὁ οἰκονομολόγος γνωρίζει ὅτι ὅταν αἱ κατα-
 στάσεις εἶναι ἴσαι, ἡ ἔλλειψις εἰς τὴν προσφορὰν ἐνὸς εἴδους προκαλεῖ ὑψωσιν

τῆς τιμῆς του. Ἐκ τούτου δύναται νὰ εἴπη ὅτι, ἂν ὑπάρχῃ ἔλλειψις τροφίμων, δύναμεθα νὰ ἀναμένωμεν ὑψωσιν τιμῶν καὶ μόνον οἱ πλουσιώτεροι θὰ δύνανται νὰ προμηθευτοῦν. Ἄλλ' αἱ καταστάσεις ἴσως δὲν εἶναι ἴσαι. Ἡ Κυβέρνησις δύναται νὰ ὀρίσῃ ἀνωτάτας τιμὰς διὰ τὰ τρόφιμα ἢ νὰ διανέμῃ τοιαῦτα οὕτως ὥστε οἱ πτωχοὶ καὶ οἱ πλούσιοι νὰ ἔχουν τὴν ἴδιαν εὐκαιρίαν νὰ λάβουν ὅ,τι χρειάζονται. Τότε ἡ προσδοκωμένη αὐξήσις τῆς τιμῆς δὲν θὰ λάβῃ χώραν. Αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι ὁ οἰκονομικὸς νόμος εἶναι λανθασμένος, ἀλλ' ὅτι ἡ ἔκφρασις του ἐμποδίζεται διότι αἱ καταστάσεις δὲν εἶναι ἴσαι. Ἀκριβῶς κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὁ νόμος τῆς θαρύτητος δὲν ἀποδεικνύεται λανθασμένος ἐπειδὴ τὸ ἀερόστατον ἀνέρχεται εἰς τὸν ἀέρα.

Ἡ χρησιμότης τῆς οἰκονομικῆς ἐπιστήμης

Ὁ οἰκονομολόγος ἐξυπηρετεῖ χρήσιμον σκοπὸν εἰς τὴν κοινωνίαν διότι ἡ δύναμις του τοῦ προλέγειν, βασίζομένη ἐπὶ τῶν μελετῶν καὶ ἐρευνῶν τοῦ οἰκονομικοῦ συστήματος, ἐπιτρέπει εἰς αὐτὸν νὰ ἐπιούρη τὴν προσοχὴν ἐπὶ τῶν κινδύνων μίᾳς ὀρισμένης συμπεριφορᾶς. Ὡς ἐπιστημονικὸς ἐρευνητὴς δὲν ἐπικροτεῖ ἢ ἐπικρίνει τὴν συμπεριφορὰν αὐτήν· ἡ ἐργασία του συνίσταται εἰς τὸ νὰ ἀναλύῃ τὰ γεγονότα, νὰ ἐξηγῇ τὸν τρόπον ἐργασίας τοῦ οἰκονομικοῦ συστήματος καὶ νὰ υποδεικνύῃ τί θὰ συμβῇ ἂν ἀκολουθηθῇ ὀρισμένη συμπεριφορὰ. Δύναται νὰ δείξῃ ὅτι ὁ πόλεμος προκαλεῖ οἰκονομικὰς ἀπωλείας καὶ σπάταλον χρῆσιν τῶν οἰκονομικῶν πόρων· ἀλλ' ὡς οἰκονομολόγος δὲν δύναται νὰ εἴπη κατὰ πόσον, εἰς δοθεῖσαν κατάστασιν, ὁ πόλεμος πρέπει νὰ γίνῃ ἢ ὄχι. Ὁ πόλεμος περικλείει πολλὰ στοιχεῖα μὴ οἰκονομικά, τὰ ὁποῖα εἶναι θέματα διὰ τὸν πολιτικὸν καὶ διπλωμάτην, ὄχι τὸν οἰκονομολόγον.

Ὁ οἰκονομολόγος εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἐξηγήσῃ διατί αἱ ἀποδοχαὶ τῶν εἰδικευμένων μηχανικῶν εἶναι συνήθως ὑψηλότεραι ἐν συγκρίσει μὲ τὰς ἀποδοχὰς τῶν ἐργατῶν· ἀλλ' ὁ νέος ὁ ὁποῖος ἀφήνει τὸ σχολεῖον, ἢ τοὺς γονεῖς του, πρέπει νὰ ἐκλέξῃ ἂν πρέπει νὰ γίνῃ ἐργάτης ἢ μηχανικὸς.

Ἡ μελέτη τῆς Οἰκονομολογίας ὑπηρετεῖ οὕτω χρήσιμον σκοπὸν εἰς τὴν σύγχρονον ζωὴν. Μὲ τὸ νὰ μᾶς διδῇ γεγονότα καὶ νὰ δείχνῃ τί δύναμεθα νὰ ἀναμένωμεν ὡς ἀποτέλεσμα ὀρισμένης συμπεριφορᾶς, μᾶς βοηθεῖ νὰ ἀποφασίσωμεν ποῖαν ἐκ τῶν διαφόρων λύσεων νὰ ἐκλέξωμεν. Ἡ ἐκλογὴ πρέπει νὰ γίνῃ ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς ἰδίους ἀλλὰ τὰ προβλήματα μᾶς καθίστανται εὐκολώτερα καὶ δύναμεθα νὰ ἐκλέξωμεν ὀρθολογικώτερον ἂν γνωρίζωμεν ποίας συνεπειὰς νὰ ἀναμένωμεν ἀπὸ τὴν συμπεριφορὰν μᾶς. Ἡ μελέτη τῆς Οἰκονομολογίας μᾶς βοηθεῖ νὰ ἐκλέξωμεν μὲ σύνεσιν καὶ νὰ ἀποφύγωμεν πολλὰς παγίδας εἰς τὴν διευθέτησιν τῶν οἰκονομικῶν μᾶς ὑποθέσεων. Μᾶς ἐπιτρέπει νὰ ἀντιληφθῶμεν πῶς ἐργάζεται τὸ οἰκονομικὸν οὗστημα καὶ νὰ συνειδητοποιήσωμεν τὴν θέσιν μᾶς εἰς τὸ σύστημα τοῦτο. Μᾶς δπλίξει ἐπίσης μὲ εἰδικευμένας γνώσεις, τὰς ὁποίας δύναμεθα νὰ χρησιμοποιήσωμεν ὅταν πρέπει νὰ ἐκφέρωμεν γνώμην ὅσον ἀφορᾷ ἐν οἰκονομικὸν ἀποτέλεσμα, ὅπως μίᾳ αὐξήσις εἰς τὰς τοπικὰς εἰσφορὰς ἢ μίᾳ ὑψωσίς τοῦ φόρου εἰσοδήματος, ἢ ἐπιβολὴν δασμῶν ἐπὶ τῶν εἰσαγομένων προϊόντων ἢ ἡ παροχὴ ἐπιχορηγήσεων εἰς ὀρισμένας βιομηχανίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΙ

Ἐνάγκαι: Τὸ κύριον ἔλατήριον προσπαθείας

Τὸ οικονομικὸν σύστημα ὑπάρχει διὰ νὰ παρέχῃ τὴν τροφήν, ἐνδυμασίαν, στέγην καὶ ἄλλα πράγματα πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν ἀναγκῶν μας. Ἡ δύναμις αὕτη ἢ τὸ χαρακτηριστικὸν τῆς ἱκανοποιήσεως μιᾶς ἀνάγκης καλεῖται *χρησιμότης*.

Χρησιμότης

Ἡ χρησιμότης ἐκφράζει τὴν σχέσιν μεταξὺ καταναλωτοῦ καὶ ἀγαθοῦ. Προϋποτίθεται ὅτι ὁ καταναλωτὴς ἔχει ἀνάγκην τοῦ ἀγαθοῦ διὰ τινὰ σκοπὸν. Ἄλλὰ ἡ χρησιμότης διακρίνεται τελείως τῆς *ὠφελιμότητος*, ἢ ὁποῖα προϋποθέτει ὅτι κάτι εἶναι ἐπωφελές. Δὲν δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι οἱ πυρηνικοὶ πύραυλοι εἶναι ὠφέλιμοι· εἶναι ἐπιβλαβεῖς εἰς τὴν ἀνθρωπότητα· ἔχουν ὅμως χρησιμότητα διότι ἱκανοποιοῦν τὴν ἀνάγκην ἐμπολέμου δυνάμεως δι' ἓν ὄπλον μὲ τὸ ὁποῖον νὰ ἐπιτεθῇ καὶ καταστρέψῃ τοὺς ἐχθρούς τῆς.

Συμπεραίνεται, ἐπομένως, ὅτι ἡ χρησιμότης ἐνδὸς ἀγαθοῦ ποικίλλει μεταξὺ διαφορετικῶν ἀνθρώπων. Ὁ εἰρηνιστὴς δὲν χρησιμοποιεῖ πυρηνικοὺς πυράλους· τὸ κρέας δὲν ἔχει χρησιμότητα διὰ τὸν χορτοφάγον· μερικοὶ δὲν ἀγαποῦν τὸν ἀνανᾶ. Ἡ χρησιμότης ὁμοίως ποικίλλει εἰς διαφορετικοὺς χρόνους. Τὰ ὄπλα ζητοῦνται πολὺ πῶς ἐπείγοντως εἰς καιρὸν πολέμου παρὰ εἰρήνης. Οἱ ἄνθρωποι θέλουν καύσιμα πολὺ περισσότερον κατὰ τὸν χειμῶνα παρὰ κατὰ τὸ θέρος.

Φθίνουσα χρησιμότης

Ἡ χρησιμότης τῶν ἀγαθῶν ποικίλλει ἐπίσης ἀναλόγως τῆς ποσότητος, ἢ ὁποῖα διατίθεται διὰ τὸν καταναλωτὴν. Γενικῶς, ὅσον μεγαλύτεραν προμήθειαν ἔχομεν ἐξ ἐνὸς ἀγαθοῦ, τόσοσιν ὀλιγωτέρας προσθήκας θέλομεν εἰς αὐτήν. Ἐν ἄλλοις λόγοις, ἡ *χρησιμότης προσθέτων μονάδων ἀγαθοῦ εἰς τινὰ καταναλωτὴν βαίνει φθίνουσα* ὡς τὸ ἀπόθεμα τοῦ καταναλωτοῦ ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ τούτου ἀυξάνεται.

Ἄς ἐξετάσωμεν τὴν θέσιν ἐνὸς ἀνδρὸς ἐν σχέσει μὲ τὴν ἐνδυμασίαν. Εἰς ἐγκρατῆ χώραν, πρέπει οὗτος νὰ ἔχῃ κάποιον ἐνδυμα προκειμένου νὰ ἐξέλθῃ τῆς οἰκίας του. Ἐν κοστούμῳ θὰ ἔχῃ σημαντικὴν χρησιμότητα. Εἶναι δυνατόν ὅτι ἕτερα δύο κοστούμια θὰ ἔχουν χρησιμότητα ἐπίσης· ἀλλὰ ἐν ἕκαστον ἐπὶ πλέον κοστούμῳ τὸ ὁποῖον ἀγοράζει δίδει εἰς αὐτὸν μικροτέραν ἱκανοποίησιν αὐτῆς τῆς ὁποίας ἔλαθεν ἐκ τοῦ πρότερον ἀγορασθέντος κοστουμιοῦ. Πιθανὸν νὰ ἀγοράσῃ ἀρκετὰ κοστούμια καὶ νὰ ἔχῃ ἐν διὰ τὴν ἡμέραν, ἐν θραδυνόν, ἐν διὰ γκόλφ, ἐν δταν δδηγῇ τὸ αὐτοκίνητόν του, ἐν διὰ τὴν ἀπασχόλησίν του εἰς τὸν κῆπον, κ.ο.κ. Ἄλλ' ὅσον περισσότερα κοστούμια ἔχει ἐξ ἐνὸς ἰδιαιτέρου εἴδους (δηλαδὴ ὅσον περισσότερα θραδυνὰ ἢ τοῦ γκόλφ), τόσοσιν μικροτέραν ἱκανοποίησιν λαμβάνει ἐξ ἐνὸς προσθέτου κοστουμιοῦ τοῦ εἴδους αὐτοῦ, ἕως ὅτου, ἂν συνεχίσῃ τὴν ἀγορὰν κοστουμίων, φθάσῃ εἰς σημεῖον ὅπου θὰ ἐλάμβανε πολὺ μεγαλύτεραν ἱκανοποίησιν

ἀπὸ τὴν διάθεσιν τῶν χρημάτων του διὰ κάτι ἄλλο, ἢ ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὴν ἀποταμίευσιν αὐτῶν.

Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ μὲ τὴν ἀγορὰν παντὸς ἄλλου ἀγαθοῦ ἱκανοποιούντος ἀνάγκην — τροφή, καπνός, γραβάτες, ὑποδήματα, βιβλία. Ἰπάρχει δι' ἕκαστον ἀγαθὸν καὶ δι' ἕκαστον ἄτομον ἐν σημεῖον πέραν τοῦ ὁποῖου τὰ χρήματα, τὰ ἀντιπροσωπεύοντα τὴν ἀξίαν μιᾶς ἄλλης μονάδος τοῦ ἀγαθοῦ τούτου, θὰ ἠδύνατο νὰ διατεθοῦν ἐπ' ὠφελείᾳ διὰ κάτι ἄλλο. Ὡς ἡ ἐπιθυμία μας δι' ἐν ἀγαθὸν τείνει νὰ μειωθῇ μὲ κάθε αὐξησιν τῆς κατεχομένης ὑφ' ἡμῶν ποσότητος, ἡ χρησιμότης ἐκάστης προσθέτου μονάδος φθίνει. Ἡ τάσις αὕτη, κοινὴ εἰς ὄλους καὶ ἀπαντωμένη εἰς ὅλα τὰ πράγματα, ἐκφράζεται ὑπὸ τοῦ οἰκονομολόγου ὡς νόμος τῆς φθινοῦσης χρησιμότητος.

Ὅριακὴ χρησιμότης

Τὸ σημεῖον εἰς τὸ ὁποῖον ἀγοράζομεν τὴν τελευταίαν μας μονάδα ἐξ ἐνὸς ἀγαθοῦ εἶναι γνωστὸν ὡς *ὄριον* καὶ ἡ μονὰς τὴν ὁποῖαν ἀγοράζομεν εἰς αὐτὸ τὸ στάδιον λέγεται δι: ἔχει *ὄριακὴν χρησιμότητα*. Ἡ συνολικὴ χρησιμότης ὑποκαμίσεων ἢ ἄρτου αὐξάνεται ὡς αὐξάνεται ἡ προμήθεια ἐξ αὐτῶν. Ἄλλ' ὅσον μεγαλύτερα εἶναι ἡ προμήθεια, τόσο μικροτέρα εἶναι ἡ αὐξήσις τῆς χρησιμότητος ἐκάστης προσθέτου μονάδος.

Ὅπως ἀγόμεθα εἰς τὸν θεμελιώδη νόμον, τὸν ὁποῖον ὁ καταναλωτὴς ἀκολουθεῖ πάντοτε διὰ νὰ ἀποφασίσῃ ποῖαν ποσότητα ἐξ ἐκάστου ἀγαθοῦ θὰ ἀγοράσῃ. Καθὼς τὸ ποσὸν τῶν εἰς τὴν διάθεσίν του χρημάτων εἶναι περιωρισμένον, θὰ προσπαθήσῃ νὰ κατανείμῃ αὐτὸ μεταξὺ τῶν διαφόρων ἀγορῶν του κατὰ τοιοῦτον τρόπον ὥστε νὰ εἶναι ἀδύνατον νὰ κερδίσῃ διαθέτων τὸ ποσὸν αὐτὸ κατ' ἄλλον τρόπον προσπαθεῖ, ἐν ἄλλοις λόγοις, νὰ ἀποκτήσῃ τὴν μεγαλύτεραν δυνατὸν χρησιμότητα ἐκ τοῦ ἐξόδου του.

Διὰ νὰ ἐπιτύχῃ αὐτὸ, συγκρίνει τὰς χρησιμότητας τῶν διαφόρων ἀγαθῶν, τὰ ὁποῖα ἐπιθυμεῖ νὰ ἀγοράσῃ. Ὀλίγον χρησιμεύει ἡ σύγκρισις τῆς χρησιμότητος τοῦ πρώτου «καρδελιῶ» ἄρτου τὸ ὁποῖον ἀγοράζει ἐβδομαδιαίως πρὸς τὴν χρησιμότητα τοῦ πρώτου «πακέττου» σιγαρέττων. Γνωρίζει δι: ἀποδίδει μεγαλύτεραν ἀξίαν εἰς τὸν ἄρτον παρὰ εἰς τὰ σιγαρέττα, καὶ ἂν ἔπρεπε νὰ ἐκλέξῃ μεταξὺ αὐτῶν, θὰ ἐξέλεγε τὸν ἄρτον· ἀλλ' αὐτὸ δὲν τὸν βοηθεῖ νὰ ἀποφασίσῃ ποῖαν ποσότητα ἐξ ἐκάστου θὰ ἀγοράσῃ. Διὰ νὰ ἀνακαλύψῃ αὐτὸ, πρέπει νὰ συγκρίνῃ τὴν χρησιμότητα εἰς τὸ ὄριον — τὴν διαχωριστικὴν γραμμὴν ὅπου ἀρχίζει νὰ σκέπτεται δι: ἀπέκτησεν ἀρκετὴν ποσότητα ἐξ ἐνὸς ὠρισμένου ἀγαθοῦ διὰ τὴν ὥραν.

Ὁ καταναλωτὴς θὰ ἐχῇ λύσει τὸ πρόβλημά του τῆς ἀποκτήσεως τῆς μεγίστης ἱκανοποιήσεως ἀπὸ τὸ ἐξὸδόν του, ὅταν ἡ ὄριακὴ χρησιμότης τοῦ ἐξόδου του δι' ἐκάστην τῶν ἀγορῶν του εἶναι ἡ αὐτή. Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ θὰ εἶναι ἀδιάφορος μεταξὺ ποικίλων τρόπων διαθέσεως τῶν χρημάτων του, διότι μία μονὰς τῶν χρημάτων θὰ τοῦ δώσῃ τὴν αὐτὴν ἱκανοποίησιν, δι: δῆποτε καὶ ἂν ἀγοράσῃ. Δὲν δύναται νὰ κερδίσῃ ἀναδιευθετῶν τὰ ἐξοδά του καθ' οἷονδήποτε τρόπον. Πρὶν φθάσῃ εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ, δυνατὸν νὰ προσθέτῃ εἰς τὴν ἱκανοποίησιν του ἀγοράζων περισσότερο ἐξ ἐνὸς πράγματος καὶ ὀλιγώτερον ἐξ ἑτέρου· ἂν δύο

σελλίνια διατιθέμενα διὰ σιγαρέττα δίδουν εἰς αὐτὸν μεγαλύτεραν χρησιμότητα ἀπὸ δύο σελλίνια διατιθέμενα δι' ἄρτον, θὰ ἐκέρδιζεν ἀγοράζων σιγαρέττα. Ἄλλ' εἰς τὸ σημεῖον ὅπου αἱ ὄρια καὶ χρησιμότητες εἶναι ἴσαι, δὲν δύναται νὰ προσθέσῃ τίποτε εἰς τὴν ἱκανοποίησίν του διὰ τῆς ἀναδιευθετήσεως τῶν ἐξόδων του· ἐν ἄλλοις λόγοις, ἔχει ἐπιλύσει τὸ πρόβλημα τῆς μεγιστοποιήσεως τῆς ἱκανοποιήσεώς του.

Ὅρια καὶ χρησιμότης καὶ τιμὴ

Αἱ τιμαὶ τῶν ἀγαθῶν καὶ ὑπηρεσιῶν δὲν ἐπηρεάζονται ἀπὸ τὰς ἀποφάσεις ἐνὸς μόνου καταναλωτοῦ. Τὸ ἄτομον—καταναλωτῆς εὕρσκει τὰς τιμὰς ἤδη διαμορφωθείσας καὶ πρέπει νὰ ἀποδέχεται αὐτὰς εἰς τὴν διευθέτησιν τῶν ἐξόδων του. Οὔτε οὗτος καταβάλλει διαφορετικὰς τιμὰς διὰ διαφορετικὰς μονάδας ἐνὸς ἀγαθοῦ. Τὸ γεγονός ἐστὶν ὅτι ὁ καταναλωτῆς λαμβάνει μειωμένην ἱκανοποίησιν ἀπὸ τὴν ἀγορὰν ἐκάστου διαδοχικοῦ πακέτου σιγαρέττων, δὲν ἐπηρεάζει τὸν καταστηματάρχη—*διαθῆκει ὅλα τὰ πακέττα εἰς τὴν αὐτὴν τιμὴν*. Ὁ ἀγοραστῆς θὰ ἐξακολουθήσῃ, φυσικὰ, νὰ ἀγοράζῃ σιγαρέττα ἐνόσφ ἢ ἱκανοποίησις τὴν ὁποῖαν λαμβάνει ἐξ αὐτῶν ὑπερέχει τῆς θυσίας (μετρούμενης διὰ τῆς τιμῆς) εἰς τὴν ὁποῖαν πρέπει νὰ ὑποβληθῇ πληρώρων δι' αὐτά. Ἐμφανῶς, ὅπωςδὴποτε, θὰ ἔλθῃ εἰς σημεῖον ὅπου ἢ ἱκανοποίησις ἀπὸ τὸ τελευταῖον ἀγορασθὲν σιγαρέττον ἀποζημιώνει ἐπακριβῶς αὐτὸν διὰ τὴν διάθεσιν τῶν χρημάτων του πρὸς ἀγορὰν τοῦ σιγαρέττου τούτου. Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ δὲν θὰ ἀγοράσῃ περισσότερα εἰς τὴν *τρέχουσαν τιμὴν*. Ἀλλὰ τὸ πακέτο τὸ ὁποῖον ἀγοράζει εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ δὲν εἶναι καλύτερον οὐδὲ χειρότερον τοῦ πρώτου πακέτου, τὸ ὁποῖον ἀγοράζει ἐβδομαδιαίως· εἶναι μόνον ἢ σχετικὴ χρησιμότης εἰς τὸν καταναλωτὴν διαφορετικὴ. Ὁ καταναλωτῆς πληρῶνει τὴν ἰδίαν τιμὴν, δηλαδή τὴν *τρέχουσαν τιμὴν* διὰ κάθε πακέτο σιγαρέττων· καὶ ἢ τιμὴ τὴν ὁποῖαν πληρῶνει εἶναι τιμὴ ἐπαρκῶς χαμηλὴ διὰ νὰ τὸν ἐξωθήσῃ εἰς τὴν ἀγορὰν τῆς τελευταίας μονάδος τὴν ὁποῖαν πραγματικῶς ἀγοράζει. Τὸ γεγονός ἐστὶν ἀγοράζει 10 πακέττα σιγαρέττων ἐβδομαδιαίως δεικνύει ὅτι ἢ τιμὴ τοῦ πακέτου εἶναι ἀρκετὰ χαμηλὴ διὰ νὰ καταστήσῃ τὴν ἀγορὰν τοῦ 10ου πακέτου ἐπωφελῆ. Θὰ ἠγόραζεν ὀλιγώτερα πακέττα ἂν ἢ τιμὴ ἀνῆρχετο καὶ ἴσως ἠγόραζε περισσότερα ἂν ἢ τιμὴ ἐπιπτεν.

Ὅταν ἐξετάζωμεν ἂν θὰ ἔπρεπε νὰ διαθέσωμεν τὰ χρήματά μας εἰς αὐτὸ ἢ ἐκεῖνο τὸ ἀντικείμενον ἢ νὰ μὴ τὰ διαθέσωμεν καθόλου, συγκρίνομεν τὴν χρησιμότητα τῶν δύο ἀγαθῶν καὶ τῶν χρημάτων. Ἄς ὑποθέσωμεν ὅτι εἰς δοθεῖσαν στιγμὴν ἔχομεν ἡμισίαν κορώναν (1) πρὸς διάθεσιν καὶ δὲν ἀποφασίζομεν ἂν πρέπει νὰ ἀγοράσωμεν ἰχθεῖς ἢ κρέας. Δὲν δυνάμεθα νὰ ἀγοράσωμεν ἀμφοτέρα καὶ πρέπει, ἐπομένως, νὰ ἀποφασίσωμεν ποῖον θὰ μᾶς δώσῃ τὸ μεγαλύτερον ποσὸν ἱκανοποιήσεως. Συγκρίνομεν, ἐπομένως, τὴν χρησιμότητα τὴν ὁποῖαν θὰ λάβωμεν ἐκ τῆς διαθέσεως τῆς ἡμισείας κορώνας δι' ἰχθεῖς μὲ τὴν χρησιμότητα, ἢ ὁποῖα θὰ προέλθῃ ἐκ τῆς διαθέσεώς της διὰ κρέας. Ἐν ἄλλοις λόγοις, πρέπει νὰ ἀποφασίσωμεν ποῖον χρειάζομεθα περισσότερον καὶ ἀποφασίζομεν νὰ ἀγοράσωμεν τοὺς

1) Ἡμισία κορώνα: 2 σελλίνια καὶ 6 πέννες.

ἴχθεις. Εἰς τὴν εἰδικὴν αὐτὴν στιγμὴν, ἐπομένως, ἡ ἡμισεία κορώνα διατεθεῖσα δι' ἴχθεις ἔχει μεγαλύτεραν χρησιμότητα δι' ἡμᾶς παρὰ ἂν διετίθετο διὰ κρέας καὶ ἔχει ἐπίσης μεγαλύτερα χρησιμότητα ἀπὸ αὐτὰ ταῦτα τὰ χρήματα, ἄλλως δὲν θὰ ἐξοδεύαμεν τὰ χρήματά μας καὶ θὰ ἐστερούμεθα τῶν ἰχθύων.

Τὸ παράδοξον τῆς ἀξίας

Ἡ ἀρχὴ ὅτι ἡ ὀριακὴ καὶ ὄχι ἡ ὀλικὴ χρησιμότης ἐνὸς ἀγαθοῦ σχετίζεται μὲ τὴν μελέτην τῶν τιμῶν, παρέχει τὴν ἐξήγησιν τοῦ οὕτω καλουμένου «παράδοξου τῆς ἀξίας». Εἶναι γεγονός ὅτι τὰ κοσμήματα κοστίζουν πολὺ περισσότερον ἀπὸ πλείστα εἶδη πρώτης ἀνάγκης, ἀλλ' οὐδεὶς θὰ ἠγόραζε κοσμήματα ἂν δι' αὐτοῦ ἠναγκάζετο νὰ στερηθῇ τοῦ ἄρτου ὀλοσχερῶς. Ἀλλὰ δὲν εἶναι αὐτὸ τὸ εἶδος τῆς ἐκλογῆς τὴν ὁποίαν ὁ καταναλωτὴς συνήθως πρέπει νὰ κάμῃ. Δὲν ἔχει νὰ ἐκλέξῃ μεταξὺ διαθέσεως £ 50 δι' ἓν κόσμημα καὶ στερήσεως ἄρτου· ἔχει νὰ ἐκλέξῃ μεταξὺ ἀγορᾶς ὀλίγης ἀκόμη ποσότητος ἀπὸ πράγματα ὅπως ἡ τροφή καὶ ἡ ἐνδυμασία, ἐκ τῶν ὁποίων πιθανὸν νὰ ἔχῃ ἀρκετά, καὶ ἀγορᾶς κοσμημάτων ἐκ τῶν ὁποίων πιθανὸν δὲν ἔχει καθόλου. Ἐν ἄλλοις λόγοις, ὁ ἀγοραστὴς ἐνὸς κοσμήματος ἀποφασίζει ὅτι θὰ λάβῃ μεγαλύτεραν ἱκανοποίησιν ἂν διαθέσῃ ἐτέρας £ 50 διὰ κοσμήματα παρὰ διὰ περισσότεραν τροφήν καὶ ἐνδυμασίαν.

Ζήτησις

Ἐλάχιστοι ἄνθρωποι, δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν, ἔχουν ὅ,τι χρειάζονται. Οἱ περισσότεροι ἄνθρωποι εἶναι ἀναγκασμένοι νὰ στεροῦνται μερικῶν πραγμάτων, τὰ ὁποῖα πολὺ θὰ ἐπεθύμουν νὰ εἶχον· εἶναι ἀναγκασμένοι νὰ θυσιάζουσιν μερικὰς ἀνάγκας. Ἐχουν μίαν *κλίμακα προτιμήσεων*· αἱ ὑπηρεσίαι καὶ τὰ ἀγαθὰ τὰ ὁποῖα χρειάζονται ταξινομοῦνται κατὰ σειρὰν προτιμήσεώς των. Τὰ βασικά, ἀναγκαῖα διὰ τὴν ζωὴν, ἡ τροφή, ἐνδυμασία, στέγη καὶ ἰατρικὴ παρακολούθησις εὐρίσκονται ὑψηλὰ εἰς τὴν κλίμακα καί, γενικῶς, αἱ ἀνάγκαι μας διὰ ἀγαθὰ καὶ ὑπηρεσίας πρώτης ἀνάγκης δὲν δύνανται νὰ θυσιασθοῦν· ἂν ὑπάρξῃ ἀνάγκη, ἐπιθυμοῦμεν νὰ δώσωμεν ὅλας τὰς ἀποδοχὰς μας διὰ τὰ στοιχειώδη ταῦτα. Κάτωθι τῶν στοιχειωδῶν εἰς τὴν κλίμακα εἶναι ὅ,τι χρειάζομεθα διὰ νὰ προάγωμεν τὴν ἀνεσίαν μας καὶ ὑψώσωμεν τὸ ἐπίπεδον τῆς ζωῆς μας, ὅπως συσκευαὶ τηλεοράσεως, αὐτοκίνητα καὶ ἀσφάλιστρα, καὶ ἀρκετὰ χαμηλὰ εἰς τὸν κατάλογον εἶναι τὰ μὴ βασικά, ὅπως π.χ. σοκολάται, παρακολούθησις κινηματογραφικῶν ταινιῶν, ἄνευ τῶν ὁποίων δυνάμεθα νὰ ζήσωμεν, ἂν παραστῇ ἀνάγκη.

Εἰς τινὰς κοινωνίας ἡ περιστάσις αἱ ἀποδοχαὶ τοῦ προσώπου πιθανὸν νὰ καταβάλλωνται εἰς εἶδος· ἀλλ' εἰς τὰς συγχρόνους κοινωνίας πλείστοι ἐξ ἡμῶν πληρώνονται εἰς *χρῆμα*· καὶ ὅταν ἐπιθυμῶμεν νὰ ἀποκτήσωμεν πράγματα διὰ νὰ ἱκανοποιήσωμεν τὰς ἀνάγκας μας, προσφέρομεν μέρος τοῦ χρήματος αὐτοῦ ὡς ἀντιτιμον. Ἡ προσφορὰ αὕτη τοῦ χρήματος διὰ τὴν ἱκανοποίησιν τῶν ἀναγκῶν μας συνιστᾷ τὴν *ζήτησιν*. Ἡ ζήτησις δύναται νὰ ὀρισθῇ, ἐπομένως, ὡς *ἐπιθυμία ἢ ἀνάγκη, συνδυαζομένη μὲ τὴν θέλησιν καὶ δυνατότητα νὰ πληρώσωμεν δι' ὅ,τι ἐπιθυμοῦμεν*.

Γενικῶς, ὅσον μεγαλύτερα εἶναι ἡ χρησιμότης ἐνὸς ἀντικειμένου δι' ἡμᾶς,

τόσον περισσότερα χρήματα θέλομεν νὰ πληρώσωμεν δι' αὐτό. Ἄλλὰ καθὼς (συμφώνως πρὸς τὸν νόμον τῆς φθινοῦσης χρησιμότητος) περαιτέρω μονάδες ἐξ ἑνὸς ἀγαθοῦ ἔχουν μικροτέραν δι' ἡμᾶς χρησιμότητα ἀπὸ τὰς προηγηθείσας μονάδας, θὰ πληρώσωμεν, κανονικῶς, μικροτέραν τιμὴν δι' ἑκάστην πρόσθετον μονάδα.

Αὐτὸ ἐξηγεῖ, ἐπίσης, διατί μεγαλύτεραι προσφερόμεναι ποσότητες ἑνὸς ἀγαθοῦ δύνανται νὰ διατεθοῦν μόνον εἰς χαμηλωτέραν τιμὴν. Εἰς δοθεῖσαν δοσάδα τιμῶν, ὁ καταναλωτὴς θὰ ἔχη ἐξισώσει τὰς χρησιμότητας τῶν ὀριακῶν του ἀγορῶν καὶ εἰς τὴν αὐτὴν τιμὴν δὲν θὰ ἐπιθυμῇ νὰ ἀγοράσῃ μεγαλυτέραν ποσότητα ἐξ οὐδενὸς ἀγαθοῦ. Ἄλλ' ἂν ἡ τιμὴ ἑνὸς ἀγαθοῦ μειωθῇ, θὰ ἀναδιευθετήσῃ οὗτος τὰ ἔξοδά του, π.χ. ἂν ἡ τιμὴ τῶν κερασιῶν μειωθῇ, ἡ ὀριακὴ ἡμισεία κορώναν διατιθεμένη διὰ κεράσια θὰ δύναται τώρα νὰ ἀγοράσῃ μεγαλυτέραν ποσότητα παρὰ πρὶν. Ὁ καταναλωτὴς, ἐπομένως, θὰ προτιμήσῃ νὰ διαθέσῃ τὴν ἡμισείαν κορώναν διὰ κεράσια ἐνῶ πρὶν τὴν διέθετε διὰ παγωτά. Ὅμοιως, ὕψωσις εἰς τὴν τιμὴν τῶν κερασιῶν θὰ σημαίνῃ ὅτι ἡ ἡμισεία κορώναν ἀγοράζει ὀλιγώτερα κεράσια ἀπὸ πρὶν καὶ ὁ καταναλωτὴς θὰ διαθέσῃ τὴν ὀριακὴν του ἡμισείαν κορώναν διὰ κάτι ἄλλο τὸ ὁποῖον θὰ τοῦ δίδῃ μεγαλυτέραν ἱκανοποίησιν.

Ἡ τάσις αὕτη ἐκφράζεται ὡς νόμος τῆς ζήτησεως. Κατ' αὐτόν, πτώσις εἰς τὴν τιμὴν συνεπάγεται ὕψωσιν εἰς τὴν ζήτησιν, ἐνῶ ὕψωσις τιμῆς συνεπάγεται πτώσιν εἰς τὴν ζήτησιν.

Ἄνελαστικὴ καὶ ἔλαστικὴ ζήτησις

Καθίσταται εὐνόητον, ἂν σκεφθῶμεν, ὅτι ἡ ἀπλὴ αὕτη διατύπωσις τοῦ νόμου τῆς ζήτησεως δὲν ἀνταποκρίνεται πάντοτε τελείως πρὸς τὴν πραγματικότητα, ὅτι δὲν περικόπτομεν σοβαρῶς τὰς ἀγοράς μας τοιοῦτων στοιχειωδῶν ὡς ὁ ἄρτος καὶ τὸ γάλα, ἀκόμη καὶ ἂν ἡ τιμὴ ὑψουται ἄρκετά, καὶ ὅτι δὲν ἀγοράζωμεν πολὺ μεγαλυτέρας ποσότητας, ἂν ἀγοράζωμεν καθόλου ἐπὶ πλεόν ἐξ αὐτῶν τῶν ἀγαθῶν, ἀκόμη καὶ ἂν ἡ τιμὴ μειουται. Ὁ λόγος συνίσταται εἰς τὸ ὅτι δὲν δύναμεθα νὰ ζήσωμεν ἄνευ τῶν πραγμάτων αὐτῶν. Ἡ ζήτησις μας διὰ τοιαῦτα βασικά πράγματα εἶναι ἀνελαστικὴ, δηλαδὴ δὲν ἀλλάσσει καθόλου ἢ ἀλλάσσει ἐλάχιστα ἀκόμη καὶ μὲ ἔντονον μεταβολὴν τῆς τιμῆς.

Ἐξ ἄλλου, ἡ ζήτησις μας διὰ ἀντικείμενα τὰ ὁποῖα θεωροῦμεν ὡς εἶδη ἀνέσεως καὶ πολυτελείας ποικίλλει μεγάλως ὡς ποικίλλει καὶ ἡ τιμὴ των. Μετρία πτώσις εἰς τὴν τιμὴν τῶν συσκευῶν τηλεοράσεως ἢ τῶν αὐτοκινήτων, ἐπὶ παραδείγματι, θὰ ἔχη ὡς ἀποτέλεσμα σημαντικὴν αὐξήσιν εἰς τὴν ζήτησιν των, ἐνῶ ὕψωσις τῶν τιμῶν των θὰ ἔχη τὸ ἀντίθετον ἀποτέλεσμα. Πολλοὶ ἐξ ἡμῶν ἀγοράζομεν μανιτάρια ὅταν εἶναι εὐθηνὰ καὶ εἰς τὴν ἐποχὴν των πλεῖστοι ἐξ ἡμῶν ὅμως εἴμεθα ἀναγκασμένοι νὰ μὴ ἀγοράζωμεν αὐτὰ ὅταν εἶναι ἐκτός ἐποχῆς καὶ ἡ τιμὴ των εἶναι ὑψηλὴ. Αὐξάνομεν τὴν κατανάλωσιν τῶν ἐσπεριδοειδῶν ὅταν γίνωνται εὐθηνὰ, καὶ εἰς τὰς ἐαρινὰς καὶ φθινοπωρινὰς ἐκπτώσεις ἀγοράζομεν καπέλλα, ἐνδύματα καὶ ἄλλα πράγματα, τὰ ὁποῖα δὲν θὰ ἡγοράζαμεν διαφορετικῶς. Ἡ ζήτησις τῶν ἀγαθῶν αὐτῶν εἶναι ἔλαστικὴ, δηλαδὴ μικρὰ ὕψωσις ἢ πτώσις εἰς τὴν τιμὴν προκαλεῖ ἔντονον μεταβολὴν τῶν ζητουμένων ποσοτήτων.

°Ο νόμος τῆς ὑποκαταστάσεως

Γενικῶς, ἐπομένως, λέγομεν ὅτι ἡ ζήτησις τῶν εἰδῶν πολυτελείας εἶναι ἐλαστικὴ καὶ ἡ ζήτησις τῶν εἰδῶν πρώτης ἀνάγκης ἀνελαστικὴ. Ἄλλὰ ἡ ζήτησις δοθέντος ἀγαθοῦ θὰ εἶναι περισσότερον ἐλαστικὴ ἂν ὑπάρχουν ὑποκατάστατα τοῦ ἀγαθοῦ αὐτοῦ. Ἄν αὐξήθῃ ἡ τιμὴ τοῦ τεῖου, μεγαλύτεραι ποσότητες καφεῖ δύνατον νὰ χρησιμοποιηθοῦν. Τοῦτο συμβαίνει διότι συνεχῶς συγκρίνομεν τὴν χρησιμότητα τὴν προερχομένην ἐκ τῆς διαθέσεως τῶν χρημάτων μας εἰς ἓν ἀγαθὸν μὲ τὴν χρησιμότητα τὴν προερχομένην ἐκ τῆς διαθέσεως τῶν ἰδίων χρημάτων εἰς ἕτερον ἀγαθόν. Καὶ ἂν διαπιστώσωμεν ὅτι διὰ τῆς ὑποκαταστάσεως ἐνὸς ἀγαθοῦ δι' ἑτέρου, δυνάμεθα νὰ αὐξήσωμεν τὴν ὀλικὴν μας ἱκανοποίησιν, πράττομεν οὕτως ἄνευ δισταγμοῦ. Ἀγοράζομεν καφεῖν ἀντὶ τεῖου· πηγαίνομεν εἰς τὸν κινηματογράφον καὶ ὄχι εἰς τὸ θέατρον· κάμνομεν τὰς διακοπὰς μας εἰς τὴν Κορνοῦάλλην ἀντὶ νὰ ὑπάγωμεν εἰς τὴν Νότιον Γαλλίαν.

Γενικῶς, ἐπομένως, διαμοιράζομεν τὰ ἔξοδά μας οὕτως ὥστε νὰ λαμβάνωμεν τὴν μεγαλυτέραν ἱκανοποίησιν ἐκ τῶν δαπανῶν μας, καὶ οὕτω, τὸ τελευταῖον ἢ ὀρικτὸν σελλίσιον, ἢ οἰαδήποτε μόνας χρήματος λαμβανόμενη, διατιθέμενον δι' ἕκαστον ἀγαθὸν δίδει εἰς ἡμᾶς ἴσην ἱκανοποίησιν.

Τὴν τάσιν αὐτὴν ὁ οἰκονομολόγος συνοψίζει εἰς τὸν νόμον τῆς ὑποκαταστάσεως ἢ τὸν νόμον τῆς ἰσοοριακῆς ἀποδόσεως, κατὰ τὸν ὁποῖον τὰ ἔξοδά μας διὰ διαφορετικὰ ἀγαθὰ κατανέμονται οὕτως, ὥστε αἱ λαμβανόμεναι χρησιμότητες ἐκ τῆς ἐσχάτης μονάδος χρημάτων, διατιθεμένης εἰς ἐκάστην μορφήν καταναλώσεως, εἶναι ἴσαι. Ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ νόμου τούτου, ζητοῦμεν νὰ φθάσωμεν εἰς τοιαύτην θέσιν ἐν σχέσει μὲ τὰ ποικίλα ἀγαθὰ, τὰ ὁποῖα ἀγοράζομεν, ὥστε νὰ μὴ ὑπάρχῃ πλεονέκτημα εἰς διαφορετικὴν λύσιν, ἅς εἴπωμεν, εἰς τὴν ἀγορὰν μεγαλυτέρας κατὰ ἓν σελλίσιον ποσότητος ἐξ ἐνὸς ἀγαθοῦ καὶ μικροτέρας κατὰ ἓν σελλίσιον ἐξ ἐνὸς ἄλλου. Ζητοῦμεν τὴν θέσιν ὅπου ἔχομεν ἐπιτύχει τὴν πλέον ἱκανοποιητικὴν κατανομήν τῶν πόρων, τοὺς ὁποῖους διαθέτομεν πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν ἀναγκῶν μας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΙΙ

°Η ἱκανοποίησις τῶν ἀναγκῶν μας

Ἐν τῇ ἄνευ πέρατος προσπάθειά του ὅπως ἱκανοποιήσῃ τὰς ἀνάγκας μας τὸ οἰκονομικὸν σύνολον ἔχει ἀποδουθῆ εἰς τὸ ἔργον τῆς παροχῆς καὶ μετατροπῆς τῶν ποικίλων μορφῶν φυσικῶν πόρων διὰ τὴν χρησιμοποίησίν των ὑφ' ἡμῶν. Τὸ ἔδαφος καλλιεργεῖται, ζῆα τρέφονται, ἄνθραξ δρύσσεται, ὁ σίδηρος μετατρέπεται εἰς πλοῖα καὶ μηχανάς, αἱ ἐνες μεταβάλλονται εἰς ἐνδύματα, αἱ συγγενεῖς ὑπηρεσίαι μεταφορῶν καὶ ἀγορῶν διοργανοῦνται καὶ χίλια - δύο πράγματα γίνονται διὰ τὴν προσφορὰν ἀγαθῶν καὶ ὑπηρεσιῶν πρὸς χρῆσιν ἐκείνων ἐξ ἡμῶν οἱ ὅποιοι δύνανται νὰ πληρώσουν δι' αὐτά.

Ὅλαι αἱ δραστηριότητες αὗται, ὁ σκοπὸς τῶν ὁποίων εἶναι ἡ ἱκανοποίησις τῶν ἀνθρωπίνων ἀναγκῶν, συνιστοῦν τὴν παραγωγὴν, καὶ ἔχουν ὡς ἀποτέλεσμα

τὴν προσφορὰν : α) *καταναλωτικῶν ἀγαθῶν*, (π.χ. ἄρτου, γάλακτος καὶ κρέατος), καὶ *ποικίλων μορφῶν προσωπικῶν ὑπηρεσιῶν* (π.χ. ἰατρικῆς καὶ ὀδοντιατρικῆς περιθάλψεως), πράγματα τὰ ὅποια ἱκανοποιοῦν ἀνάγκας ἀμέσως ὡς ἐπίσης καὶ β) *παραγωγικῶν ἀγαθῶν* (ὅπως μηχανημάτων καὶ ἐργαλείων) καὶ *ἐμπορικῶν ὑπηρεσιῶν* (π.χ. ἀσφαλίσεων), πράγματα τὰ ὅποια ἱκανοποιοῦν ἀνάγκας ἐμμέσως.

Ἡ παραγωγή δημιουργεῖ χρησιμότητα

Ἐκ τοῦ ὅτι ἡ παραγωγή ὑφίσταται διὰ τὴν ἱκανοποίησιν ἀνάγκης, ἐπεταὶ ὅτι αὕτη ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τὴν *δημιουργίαν χρησιμοτήτων*. Ὁ ἄνθρωπος δὲν δύναται νὰ δημιουργήσῃ ὕλην, δύναται ὅμως νὰ ἀλλάξῃ τὴν μορφήν ἢ τὸ σχῆμα τῆς οὐτως ὥστε νὰ ἔχῃ αὕτη μεγαλύτεραν χρησιμότητα ἢ δύναται νὰ τὴν μετακινήσῃ ἐξ ἐνὸς μέρους (π.χ. ἐν ἀνθρακωρυχείῳ) εἰς ἕτερον μέρος ὅπου ἔχει μεγαλύτεραν χρησιμότητα (π.χ. ἐν ἐργοστάσιῳ) ἢ δύναται νὰ τὴν προμηθεύσῃ εἰς χρόνον κατὰ τὸν ὅποιον ζητεῖται περισσύτερον (π.χ. πάχος εἰς θερμὴν θερινὴν ἡμέραν). Ὁ ἀγροκτηματίας δὲν δημιουργεῖ ὕλην δταν παράγῃ σίτον ἢ δάμνακα. Ὅ,τι κάμνει εἶναι νὰ ρίπτῃ τὸν σπόρον εἰς θέσιν εὐνοϊκὴν διὰ τὴν ἐνέργειαν τῶν δυνάμεων τῆς φύσεως· διὰ τῆς ἐργασίας του μετὰ τοῦ ἐδάφους καὶ τοῦ σπόρου δημιουργεῖ χρησιμότητας.

Οἱ ἄνθρωποι, οἱ ὅποιοι παράγουν ὑπηρεσίας, ἀμέσως ἢ ἐμμέσως ἱκανοποιούσας τὰς ἀνάγκας μας, εἶναι ἀκριβῶς τὸ ἴδιον παραγωγοὶ ἐν τῇ οἰκονομικῇ ἐννοίᾳ ὡς καὶ οἱ ἄνθρωποι ποὺ πράγματι παράγουν ὑλικά ἀγαθὰ. Αἱ ὑπηρεσίαι αὗται ἀποτελοῦν βασικὸν μέρος τοῦ συγχρόνου οἰκονομικοῦ συστήματος· ἄνευ αὐτῶν δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ λειτουργήσῃ τοσοῦτον ἀποτελεσματικῶς ἢ ἐπαρκῶς. Ἐκ τούτου, ὁ τραπεζίτης καὶ ὁ νομομαθής, ὁ διδάσκαλος καὶ ὁ ἰατρός, ὁ δικηγόρος καὶ ὁ ὀδοκαθαριστής, εἶναι ἀκριβῶς τὸ ἴδιον παραγωγοὶ ὡς καὶ ὁ ἄρτοποιός, ὁ ξυλουργός καὶ ὁ ἐργάτης τοῦ κλωστηρίου.

Οἱ συντελεστοὶ τῆς παραγωγῆς

Ἡ παραγωγή δυνατὸν νὰ εἶναι ἀπλουστάτη. Ὁ κάτοικος τῶν τροπικῶν δύνεται νὰ ἱκανοποιήσῃ τὴν πείναν του μὲ τὸ νὰ ὑψώσῃ τὴν χεῖρα του καὶ νὰ κόψῃ μίαν μπανάναν ἀπὸ τὸ δένδρον. Εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἱκανοποιήσῃ τὴν ἀνάγκην του διὰ τροφήν μὲ ἐλαχίστην προσπάθειαν, ποιῶν χρῆσιν ἐνὸς δώρου τῆς φύσεως. Ἀλλὰ ἡ κονσέρβα σολομοῦ, τὴν ὁποίαν ἀγοράζομεν διὰ τὸ δεῖπνον μας, προϋποθέτει ἐν ἀρκετὰ πολυπλοκώτερον σύστημα παραγωγῆς. Μεγάλῃ παραγωγῇ καὶ διοικητικῶς μηχανισμῶς, πολλὴ μεγαλύτερα σωματικὴ καὶ πνευματικὴ προσπάθεια καὶ περισσότερα δῶρα τῆς φύσεως πρέπει νὰ συνδυασθοῦν διὰ νὰ ἱκανοποιήσῃ αὐτὴν τὴν φαινομενικῶς ἀπλὴν ἀνάγκην. Ὁ σολομός καὶ ἡ ὕλη ἐκ τῆς ὁποίας τὸ δοχεῖον κατασκευάζεται παρέχονται ἐκ τῆς φύσεως. Ἀλλ' ὁ ἰχθὺς πρέπει νὰ ἀλιευθῇ καὶ ἔλθῃ εἰς τὸ κονσερβοποιεῖον· ὁ σίδηρος καὶ ὁ κασίτερος πρέπει νὰ ὀρυχθοῦν, μεταφερθοῦν καὶ μετατραποῦν εἰς κυτία μηχαναὶ ἀπαιτοῦνται διὰ τὴν ἀναγκαίαν αὐτὴν μετατροπὴν· ὀργανισμὸς ἐρεύνης τῆς ἀγορᾶς καὶ μέσα μεταφορῶν ἀπαιτοῦνται διὰ νὰ φέρουν τὴν κονσέρβαν εἰς τὸν καταναλωτὴν· καὶ ὑπεράνω

δλων, πρέπει νά ὑπάρχη μία ἐλέγχουσα καὶ διευθύνουσα ἀρχὴ διὰ νὰ θέτῃ εἰς κίνησιν καὶ διευθύνῃ ὅλα τὰ μηχανήματα καὶ τὸ ἀπασχολούμενον προσωπικόν.

Ἄν ἐξετάσωμεν τοὺς ποικίλους παράγοντας τοὺς λαμβάνοντας μέρος εἰς τὴν παραγωγὴν παντὸς τοιοῦτου προϊόντος, εὐρίσκομεν ὅτι δύνανται νὰ κατανεμηθῶν εἰς τρεῖς ὁμάδας, τὰς ὁποίας ὁ οἰκονομολόγος ὀνομάζει *συντελεστὰς τῆς παραγωγῆς*, ἦτοι τὴν φύσιν, τὴν ἐργασίαν καὶ τὸ κεφάλαιον. Ἡ ἀπλή παραγωγὴ ἀπασχολεῖ δύο μόνον ἐκ τῶν συντελεστῶν αὐτῶν, τὴν φύσιν καὶ τὴν ἐργασίαν. Ἡ σύνθετος παραγωγὴ—καὶ σχεδὸν κάθε παραγωγὴ σήμερον εἶναι σύνθετος—ἀπασχολεῖ ὅλους τοὺς συντελεστὰς, καθὼς ἐπίσης καὶ ἕνα συντονιστικὸν παράγοντα, ὁ ὁποῖος θέτει τοὺς ἄλλους παράγοντας εἰς κίνησιν, ἐλέγχει καὶ διευθύνει αὐτοὺς καὶ ἔχει αὐτοὺς εἰς συνεχῆ ἐργασίαν, ἐπαρκῆ καὶ ἐπωφελῆ. Ὁ συντελεστὴς αὐτὸς εἶναι ἡ *ἐπιχείρησις*.

Πόροι τοῦ ἐδάφους καὶ φυσικοὶ πόροι

Ὁ οἰκονομολόγος χρησιμοποιεῖ τὸν ὄρον «ἐδαφος» (land, ὁ συντελεστὴς «φύσις») διὰ νὰ δηλώσῃ ὄχι μόνον αὐτὸ τοῦτο τὸ ἐδαφος ὡς χώρον ἐπὶ τοῦ ὁποίου δυνάμεθα νὰ κτίσωμεν οἰκίας καὶ ἐργοστάσια, ἀλλὰ ἐπίσης πᾶν ὅ,τι προέρχεται ἐκ τῆς φύσεως, δηλαδὴ ὅλους τοὺς φυσικοὺς πόρους, ὅπως τὴν φυσικὴν ιδιότητα δημιουργίας τοῦ ἐδάφους, τὸν ὀρυκτὸν πλοῦτον, τὴν βλάστησιν, τοὺς ἰχθεῖς, τὰ ζῶα, τὴν ἠλιακὴν ἐνέργειαν, τὸν ἄνεμον καὶ τὸ ὕδωρ. Εἰς τὴν πραγματικότητα, πᾶν ὅ,τι χρειαζόμεθα διὰ νὰ ἱκανοποιήσωμεν τὰς ἀνάγκας μας ἐξαρτᾶται, ἐν τελικῇ ἀναλύσει ἐκ τῆς φύσεως, μολοντί πρέπει αὕτη νὰ ὑποδοθηθῆ κατὰ ποικίλους τρόπους πρὶν δυνηθῶμεν νὰ ἐπωφεληθῶμεν ἐκ τῆς γενναιοδωρίας τῆς.

Τὸ πλούσιον, παρθένον ἐδαφος θὰ παράσχη κατ' ἀρχὰς τεραστίαν συγκομιδὴν ἔναντι ἐλαχίστης προσπάθειας. Μὲ σχετικῶς μικρὰν ἐργασίαν καὶ ἐξοδα, δύναται νὰ καλλιεργηθῆ διὰ νὰ παράγῃ ἀφθονίαν τροφίμων. Ἄλλ' ἡ γενναιοδωρία τῆς φύσεως δὲν εἶναι ἀπεριόριστος· εἶναι αὕτη γενναιοδωρία ὡς ἐν σημείον. Πέραν τούτου ἀποβαίνει φειδωλὴ καὶ ἀπαιτεῖ ὀλονὲν περισσότερα ἐξοδα διὰ νὰ λάβωμεν ἐξ αὐτῆς τοὺς θησαυροὺς τῆς. Μετὰ ἐν χρονικὸν διάστημα εὐρίσκομεν ὅτι μία δοθεῖσα παροχὴ χρημάτων ἢ ἐργασίας ἀποφέρει μόνον *μειωμένην ἀπόδοσιν*. Ἐπαναλαμβανόμενα λιπάνσεις εἰς τὸ αὐτὸ σημεῖον γῆς δίδουν φθίνοντα ἀποτελέσματα καὶ τὸ αὐτὸ συμβαίνει ἂν ὀλονὲν περισσότεροι ἄνδρες ἀπασχολοῦνται εἰς τὸ ἴδιο ἀγρόκτημα. Εἰς τὴν ἀνθρακωρυχείαν, φθίνοντα ἀποτελέσματα προέρχονται ἀπὸ τὴν μονάδα τῶν διατιθεμένων χρημάτων, καθὼς τὰ φρέατα πρέπει νὰ προχωρήσουν βαθύτερον καὶ ἢ ἐπιφάνεια τῶν κοιτασμάτων νὰ ἐξαπλωθῆ περισσότερο. Ὅσον βαθύτερον πρέπει νὰ κατέλθωμεν διὰ τὸν ἄνθρακα, ὅσον μακρύτερον πρέπει νὰ κατέλθωμεν διὰ πετρέλαιον ἢ χρυσόν, ὅσον εὐρύτερα εἶναι τὰ ὕδατα εἰς τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ ἐρευνησῶμεν δι' ἐπιπερδῆ ἄλιειαν, τόσον μικρότερα εἶναι ἢ ἀπόδοσις τῆς ἐργασίας μας.

Ὁ νόμος τῆς φθινούσης ἀποδόσεως

Ἡ τάσις αὕτη τῆς φύσεως ἐκφράζεται εἰς ἕνα ἐκ τῶν πλέον ζωτικῶν νόμων τῆς οἰκονομολογίας, τὸν *νόμον τῆς φθινούσης ἀποδόσεως*. Ἀναφορικῶς

εις τὴν φύσιν, κατὰ τὸν νόμον αὐτὸν αὐξήσεις κεφαλαίου καὶ ἐργασίας παρεχόμενη δια τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς, γενικῶς προκαλεῖ αὐξήσιν μικροτέραν τῆς ἀναλογούσης, εἰς τὴν ποσότητα τοῦ παραγομένου προϊόντος.

Ἐν δλίγοις, ὁ νόμος αὐτὸς δηλοῖ ὅτι, μετὰ ἕν σημεῖον, τὸ κόστος παραγωγῆς εἰς δοθὲν σημεῖον ἐδάφους τείνει νὰ αὐξάνεται κατὰ ὑψηλότερον ποσοστὸν ἀπ' ὅ,τι ἡ ἀπόδοσις τοῦ ἐδάφους. Ὁ κτηματίας, καλλιεργῶν τὴν αὐτὴν ἔκτασιν ἐδάφους, πρόκειται τὰ ἐξακριβώσῃ, τελικῶς, ὅτι ἡ ἀπόδοσις εἰς ἐκάστην παροχὴν κεφαλαίου καὶ ἐργασίας εἰς δοθείσαν ἔκτασιν γῆς, εἶναι μικροτέρα τῆς ἀποδόσεως τῶν προηγηθειῶν παροχῶν, καὶ τελικῶς, φθάνει οὗτος εἰς σημεῖον ὅπου δὲν ἔχει συμφέρον νὰ παρέχῃ εἰς τὴν ἔκτασιν αὐτὴν περισσοτέραν ἐργασίαν καὶ κεφάλαιον. Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ἡ ἀπόδοσις ἢ ἡ ἀμοιβὴ τὴν ὁποῖαν λαμβάνει ἐκ τῆς τελευταίας παροχῆς, ἀποζημιώνει ἀκριβῶς αὐτὸν διὰ τὰς δαπάνας δι' ἡμερομίσθια καὶ ὕλικά. Τὸ νὰ υποβληθῇ εἰς περαιτέρω δαπάνας, ἀπλῶς καὶ μόνον θὰ τοῦ ἐπιφέρει ζημίαν. Τὸ σημεῖον τοῦτο, ὅπου δὲν ὑπάρχει πλέον συμφέρον δι' αὐτὸν νὰ πράσῃ περισσότερον κεφάλαιον καὶ ἐργασίαν εἰς δοθείσαν ἔκτασιν ἐδάφους, εἶναι γνωστὸν ὡς *ὄριον καλλιέργειας*.

Μολονότι ὁ νόμος τῆς φθίνουσας ἀποδόσεως ἐπενεργεῖ εἰς σχετικῶς πρόωρον στάδιον εἰς τὴν γεωργίαν καὶ εἰς ἄλλας ἐξακτικὰς βιομηχανίας (π.χ. βρυχεῖα καὶ τὴν ἀλιείαν), πρέπει τελικῶς νὰ ἐπενεργῇ εἰς ὅλας τὰς ἐργασίας. Εἰς τὰς βιομηχανίας ἢ ἐπενέργεια τοῦ νόμου τῆς φθίνουσας ἀποδόσεως δύναται νὰ ἀναβάλλεται δι' ἕν χρονικὸν διάστημα ἕνεκα τῆς ἐφευρετικότητος καὶ τοῦ πολυμηχάνου τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ, ἐν τέλει, φυσικοὶ καὶ ἀνθρώπινοι παράγοντες προκαλοῦν μείωσιν εἰς τὸ ποσοστὸν ἀποδόσεως. Ὡς ἰσχύει γενικῶς, κατὰ τὸν νόμον αὐτόν, ὅποτεδήποτε εἰς μεταβλητὸς συντελεστῆς τῆς παραγωγῆς χρησιμοποιεῖται, ἐν συνδυασμῷ μὲ ἕνα σταθερὸν συντελεστὴν, ἡ ἀπόδοσις ἐξ ἐπιπροσθέτων μονάδων ἐξόδου κατ' ἀρχὰς αὐξάνεται κατὰ μεγαλύτερον ποσοστὸν τῆς ἀναλογίας τῶν ἐπιπροσθέτων παροχῶν ἐκ τοῦ μεταβλητοῦ συντελεστοῦ, ἀλλὰ φθάνομεν εἰς σημεῖον ὅπου ἡ ἀπόδοσις ἀρχίζει νὰ αὐξάνεται κατὰ μικρότερον ποσοστὸν τῆς ἀναλογίας. Εἰς τὴν βιομηχανίαν, ὁ σταθερὸς συντελεστῆς εἶναι ἡ διαχείρισις.

Ἡ ἀπαισιόδοξος θεωρία τοῦ Μάλθους

Συνάγεται ἐκ τοῦ νόμου τῆς φθίνουσας ἀποδόσεως ὅτι, ὡς ὁ πληθυσμὸς αὐξάνεται καὶ αἱ ἀπαιτήσεις ἐκ τῶν φυσικῶν πόρων ἐντείνονται, αἱ ἀνάγκαι τοῦ ἀνθρώπου δύναται νὰ ἐκανοποιηθοῦν μόνον κατὰ ἕν αὐξανόμενον κόστος Ἡ δυνατότης αὕτη ἠρευνήθη τὸ πρῶτον πρὸ πολλῶν ἐτῶν ὑπὸ τοῦ Τόμας Μάλθους (1) ὁ ὁποῖος ὑπεστήριξεν ὅτι *ὑπάρχει φυσικὴ τάσις αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ κατὰ ποσοστὸν μεγαλύτερον τῆς αὐξήσεως τῶν μέσων συντηρήσεως, μὲ ἀποτελέσμα, ἂν ἡ αὐξήσις τοῦ πληθυσμοῦ δὲν ἀναχαιτισθῇ φρονίμως ἐκ χαμηλοῦ ποσοστοῦ γεννήσεων, ἢ φύσις αὕτη αὕτη θὰ παράσχη τὴν θεραπείαν, καὶ ὁ πληθυσμὸς θὰ μειωθῇ ἐκ τῆς μεγάλης θνησιμότητος, τῆς προκαλουμένης ἐξ ἀσθενειῶν, πολέμων ἢ πείνης.*

1) Μάλθους : «Δοκίμιον περὶ πληθυσμοῦ» ἐκδοθὲν τὸ πρῶτον ἐν ἔτει 1798.

Εὐτυχῶς, τὰ κακὰ προμηγύματα τοῦ Μάλθους δὲν ἐπραγματοποιήθησαν. Ἡ ἐνέργεια τοῦ νόμου τῆς φθινούσης ἀποδόσεως ἔχει ἀναβληθῆ ἕνεκα τῶν ἐφευρέσεων, π.χ. τῶν μηχανῶν καὶ τῶν νέων μεθόδων καὶ λιπασμάτων καὶ ἕνεκα μεγαλύτερας παραγωγῆς βελτιωμένου σπόρου καὶ νέων ποικιλιῶν ἐσοδείας, ἐνῶ ἡ ἐπιθυμία δι' ὑψηλότερον ἐπίπεδον ζωῆς ἔχει ὁδηγήσει εἰς πτώσιν τοῦ ποσοστοῦ γεννήσεων εἰς πολλὰς χώρας.

Ταυτοχρόνως, ἀναγνωρίζεται γενικῶς ὅτι ὑπάρχει, ἐν σχέσει πρὸς ἐκάστην χώραν, ἓν optimum μέγεθος πληθυσμοῦ, δηλαδὴ πληθυσμὸς τοιοῦτου μεγέθους ἢ πυκνότητος, ὥστε αὐξήσεις ἢ μειώσεις, μὲ τὰς ὑπαρχούσας μεθόδους παραγωγῆς, θὰ ὠδήγει εἰς μικροτέραν κατὰ κεφαλὴν ἀπόδοσιν. Εἰς αὐτὸ τὸ «optimum μέγεθος», ὁ πληθυσμὸς δύναται νὰ προμηθευταὶ καλύτερον τὰ πράγματα τῶν ὁποίων ἔχει ἀνάγκην, καὶ αὐτὸ τὸ μέγεθος, ἐπομένως, εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ ἐπιδιώκῃ ἓν σύνολον. Ἡ δυσκολία, φυσικά, ὑπάρχει εἰς τὸ ὅτι δὲν ὑπάρχει ἱκανοποιητικὴ μέθοδος διὰ τὴν ἐκτίμησιν τοῦ τί εἶναι τὸ optimum ἢ τὸ κάλλιστον μέγεθος πληθυσμοῦ εἰς ἐκάστην χρονικὴν περίοδον καὶ εἰς ἐκάστην ἰδιαιτέραν χώραν.

Ἔργασια

Ἡ ἐργασία περιλαμβάνει πᾶσαν πνευματικὴν καὶ σωματικὴν προσπάθειαν καταβαλλομένην ἔναντι ἀμοιβῆς. Ἡ προσπάθεια, ἡ ὁποία καταβάλλεται ἀπὸ τὸν ἐπαγγελματίαν ποδοσφαιριστὴν εἶναι ἐργασία διότι καταβάλλεται ἐπὶ πληρωμῇ· ἀλλὰ ἡ προσπάθεια τοῦ ἐρασιτέχνου παίκτη, μολονότι δυνατόν νὰ υπερβαίῃ κατὰ πολὺ τὴν τοιαύτην τοῦ ἐπαγγελματίου, δὲν θεωρεῖται ὡς ἐργασία ἀπὸ οἰκονομικῆς ἀπόψεως. Αἱ ὑπηρεσίαι τῆς νοσοκόμου, ἡ ὁποία ἀμείβεται, θεωροῦνται ὡς ἐργασία, ἀλλὰ αἱ ὑπηρεσίαι τῆς μητρὸς, ἡ ὁποία περιποιεῖται τὸ ἀσθενές τῆς τέκνον δὲν θεωροῦνται οὕτω. Αἱ ὑπηρεσίαι εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις δυνατόν νὰ εἶναι ἐξ ἴσου χρήσιμοι καὶ ὠφέλιμοι, ἀλλ' ὁ κόπος καὶ αἱ ὑπηρεσίαι, αἱ ὁποῖαι ἀναλαμβάνονται ἐξ ἀγάπης καὶ στοργῆς δὲν εἶναι τὸ ἀντικείμενον τῆς οἰκονομικῆς ἐρεῦνης. Ὁ οἰκονομολόγος ἀσχολεῖται μὲ ἓν εἶδος ἐργασίας μόνον, δηλαδὴ μὲ τὴν ἐργασίαν, ἡ ὁποία ἀμείβεται διὰ χρηματικῶν μονάδων.

Ἡ ἐργασία παράγει ἀγαθὰ ἢ ὑπηρεσίας. Κάποτε, μόνον ἡ ἐργασία ἢ ἀφιερωμένη εἰς τὴν παραγωγὴν ἀγαθῶν ἔθεωρεῖτο ὡς παραγωγικὴ, καὶ ἡ ἐργασία ἢ ὁποῖα παρῆγεν ὑπηρεσίας (π.χ. ἡ ἐργασία τοῦ ἐπαγγελματίου παίκτη ἢ τοῦ ἀμειβομένου τραγουδιστοῦ), ἔθεωρεῖτο ὡς μὴ παραγωγικὴ.

Σήμερον οἱ οἰκονομολόγοι δὲν κάμνουν τοιαύτην διάκρισιν. Θεωροῦν τὰς ὑπηρεσίας τοῦ ἀγροκτηματίου, ὑπαλλήλου μεταφορῶν, ὑφαντουργοῦ, ὑπαλλήλου, τραπεζίτου, ἱατροῦ, στρατιώτου, ναυτικοῦ, ἀστυνομικοῦ καὶ νοσοκόμου ὡς παραγωγικὰς διότι αἱ ὑπηρεσίαι τῶν ἔχουν ἀξίαν καὶ ἡ ἀξία αὕτη μετρεῖται εἰς χρηματικὰς μονάδας. Ἡ οἰκονομικὴ αἴτη ἀντίληψις τῆς ἐργασίας δὲν συνεπάγεται ὅτι ὁ οἰκονομολόγος εἶναι φιλόσοφος ἄνευ αἰσθημάτων, ἀγνοῶν τὰς μὴ ἀμειβομένας ὑπηρεσίας διότι νομίζει ὅτι εἶναι ἀχρηστοί. Ἀπεναντίας, ἀντιλαμβάνεται ὅτι αὐταὶ εἶναι ἀναγκαῖαι διὰ τὴν ἀνθρωπίνην εὐημερίαν καὶ δύναται νὰ εἶναι πολὺ

περίπτωσιν ταύτην δύναται νὰ σχηματίσῃ κεφάλαιον διὰ τῆς διαθέσεως ὀλιγοτέρου χρόνου πρὸς ἀνάπαυσίν του ἢ πρὸς παραγωγὴν ἀγαθῶν δι' ἄμεσον ὑπ' αὐτοῦ κατανάλωσιν, καὶ διὰ τῆς χρησιμοποίησεως τοῦ οὕτως οἰκονομουμένου χρόνου εἰς τὴν κατασκευὴν ἐργαλείων, τὰ ὁποῖα θὰ διευκολύνουν τὰς προσπάθειάς του πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν ἀναγκῶν του. Ἄν ἐν πρόσωπον δύναται νὰ ἀποφύγῃ τὴν δλοσχερῆ κατανάλωσιν τῶν ἐσόδων του, δύναται νὰ *οἰκονομήσῃ* μέρος τοῦ ὅ,τι παρήγε καὶ νὰ χρησιμοποίησῃ αὐτὸ διὰ τὴν συντήρησίν του κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς περιόδου, τὴν ὁποίαν ἀφιερώνει διὰ τὴν κατασκευὴν ἐργαλείων, μηχανῶν καὶ ἄλλων μέσων βοήθητικῶν τῆς παραγωγῆς.

Ἐπιχειρηματίας τοῦ κεφαλαίου ἐξαεῖται, ἐπομένως, ἐκ τῆς ἐργασίας καὶ ἀποταμιεύσεως. Εἰς τὴν σύγχρονον ἐποχὴν ἢ ἀποταμιεύσεις γίνεται ἐν τῇ πράξει εἰς χρηματικὰ μέσα· οἱ ἄνθρωποι οἱ ὁποῖοι ἔχουν πλεόνασμα δὲν ἐπιθυμοῦν νὰ χρησιμοποίησιν αὐτὸ δι' ἀγορὰν ἀγαθῶν ἄμεσου καταναλώσεως, ἢ χρησιμοποιοῦν τὸ πλεόνασμα οἱ ἴδιοι, ἢ δανείζουσιν αὐτὸ εἰς ἄλλους, διὰ τὴν δημιουργίαν παραγωγικῶν ἀγαθῶν. Γενικῶς, τὸ χρήμα ἐπενδύεται εἰς ὁμολογίας καὶ μεταχᾶς ἢ εἰς τραπεζιτικὰς καταθέσεις, ἀπ' ὅπου τελικῶς προωθείται εἰς τοιαῦτα παραγωγικὰ ἀγαθὰ ὅπως μηχαναὶ, ἐργοστάσια, ἐγκαταστάσεις, σιδηρόδρομοι καὶ πρῶται ὕλαι.

Ἐπιχειρήσεις : ἐπιχειρηματίας

Διὰ νὰ καταστῇ δυνατὸν τὰ ἀγαθὰ τὰ ὁποῖα χρειαζόμεθα νὰ εἶναι διαθέσιμα ὅταν καὶ ὅπου χρειάζωνται, ἀπαιτεῖται κάποια συντονιστικὴ καὶ ἐλέγχουσα ἀρχὴ διὰ νὰ συνδυάζῃ τὺς ποικίλους συντελεστὰς τῆς παραγωγῆς εἰς τὰς ἀναγκίας ἀναλογίας, νὰ καθιστᾷ ἀποδοτικὰς τὰς προσπάθειάς των, νὰ φροντίξῃ ὥστε νὰ ἀμειβεται ἕκαστος δεόντως, νὰ ἀποφασίξῃ διὰ τὴν φύσιν, ποιότητα καὶ ποσότητα τοῦ προϊόντος, νὰ διευθετῇ τὴν ἐμπορικὴν τοποθέτησιν καὶ διανομὴν τῶν παραχθέντων καὶ νὰ ἐπωμίζεται τὸν ὄλον κίνδυνον τῆς ἐπιτυχίας ἢ ἀποτυχίας τῆς ἐπιχειρήσεως.

Τὸ ἔργον αὐτὸ τοῦ συντονισμοῦ, ἐλέγχου καὶ ἀναλήψεως τῶν κινδύνων τῆς ἐπιχειρήσεως ἐπιτελεῖται ὑπὸ προσώπου, τὸ ὁποῖον ὁ οἰκονομολόγος περιγράφει ὡς *ἐπιχειρηματίαν* (entrepreneur : γαλλικὴ λέξις, διὰ τὴν ἀγγλικὴν undertaker), μολονότι εἰς τὴν ἐπιχειρήσιν δυνατὸν νὰ εἶναι γνωστὸς ὡς ὁ ἰδιοκτήτης, ἢ κάτοχος, ἢ συνεταιρὸς.

Ἐπιχειρηματίας εἶναι τὸ πρόσωπον, τὸ ὁποῖον εἶναι ὑπεύθυνον διὰ τὴν θέτη τὰς θάσεις καὶ ὀργανώσῃ τὴν ἐπιχειρήσιν, διὰ τὸ «τόλμημα» τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ ἐπίσης διὰ νὰ φέρῃ τὸν κίνδυνον ἢ τὴν ἀβεβαιότητα, ἢ ὁποῖα πάντοτε ὑπάρχει εἰς κάθε ἀνάληψιν ἔργου. Κατὰ τὴν ἐπιτέλεσιν τοῦ τριπλοῦ ἔργου τῆς ἐκδηλώσεως τῆς ἰδέας, τοῦ συντονισμοῦ καὶ ἐλέγχου τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ τῆς ἀναλήψεως τοῦ κινδύνου τῆς παραγωγῆς, ὁ ἐπιχειρηματίας ἐπιδιώκει νὰ διατηρῇ τὸ κόστος εἰς χαμηλὰ ἐπίπεδα καὶ τὴν ἀποδοτικότητά εἰς ὕψηλά. Ἐνεργεῖ ὡς κρῖκος μεταξὺ τοῦ μὴ ὀργανωμένου καταναλωτοῦ καὶ τῶν μὴ ὀργανωμένων συντελεστῶν παραγωγῆς, ὅπως τὰ χρήματα, τὰ κεφαλαιουχικὰ ἀγαθὰ, ἢ ἐργατικὴ δύναμις καὶ αἱ πρῶται ὕλαι· καὶ ἐπωμίζεται τὸν κίνδυνον τοῦ νὰ μὴ συναγ-

τήσουν τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ καταναλωτοῦ τὰ πράγματα τὰ ὁποῖα παράγει.

Εἰς τὴν πραγματικότητα, ὁ καταναλωτὴς δὲν ἀποφασίζει παντοτε μόνος διὰ τὸ τί χρειάζεται. Συχνὰ ὠθεῖται ἐκ τῆς διαφημῆσεως καὶ κατ' ἄλλους τρόπους νὰ ἀγοράζῃ πράγματα τὰ ὁποῖα σχεδὸν δὲν ἐσκέπτετο ὅτι τοῦ εἶναι χρήσιμα. Ἐκ τούτου, συχνότατα βλέπομεν σήμερον ὅτι, μολοντοὶ ἡ ὄλη παραγωγὴ ἀναλαμβάνεται μὲ τὸν σκοπὸν νὰ ἱκανοποιήσῃ τὴν ζήτησιν, ἡ ζήτησις συχνὰ δημιουργεῖται ὑπ' ἐκείνων οἱ ὁποῖοι διαθέτουν τὰ μέσα, τὴν ἱκανότητα καὶ τὴν ὀργάνωσιν νὰ δώσουν ἕν ὠρισμένον προῖδν εἰς τὴν ἀγοράν. Οὕτω ὁ ἐπιχειρηματίας, ἔχων ἀποφασίση τί θὰ παράγῃ, ἐνδιαφέρεται μεγάλως νὰ φέρῃ εἰς γνῶσιν τοῦ κοινοῦ τὴν φύσιν καὶ τὰ πλεονεκτήματα τοῦ προῖδντος του, διὰ νὰ δυνηθῇ τοῦτο νὰ πωληθῇ εἰς τιμὴν, ἡ ὁποία θὰ καλύψῃ τὸ κόστος καὶ θὰ παράσχῃ κέρδος, τοῦ ὁποῖου τὸ μέγεθος ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ ἐπιχειρηματίου κατὰ τὴν ἀνάληψιν τῶν κινδύνων.

Καθὼς ἡ σύγχρονος βιομηχανικὴ ὀργάνωσις εἶναι πολυσύνθετος, τὸ ἔργον τοῦτο τῆς θέσεως τῶν θάσεων καὶ τῆς ὀργανώσεως τῆς παραγωγῆς εἶναι, ἐμφανῶς, ὑψίστης σπουδαιότητος. Ἡ ἀποδοτικότης τῶν ἐτέρων τριῶν συντελεστῶν τῆς παραγωγῆς δυνατὸν νὰ ἐξασθενήσῃ εὐκόλως ἢ αὐτοὶ οὗτοι οἱ συντελεσταὶ νὰ καταστοῦν ἄχρηστοι ἕνεκα τῆς ἐλλείψεως τῆς ἱκανότητος τοῦ διευθύνειν.

Εἰς τὸ ἔργον αὐτὸ τοῦ συντονισμοῦ τῶν τριῶν ἄλλων συντελεστῶν τοὺς ὁποῖους χρησιμοποιεῖ, καὶ τοῦ ἐλέγχου τῆς παραγωγῆς καὶ ἐμπορικῆς τοποθετήσεως τοῦ προῖδντος του, ὁ ἐπιχειρηματίας καταβάλλει πράγματι μόνον μίαν εἰδικευμένην μορφήν ἐργασίας, διὰ τὴν ὁποίαν, φυσικὰ, λαμβάνει ἀμοιβήν, ἡ ὁποία εἶναι ἀνάλογος τῆς ἐπιδεξιότητος τὴν ὁποίαν δεικνύει. Τὸ πρωταρχικὸν ἔργον τοῦ ἐπιχειρηματίου, τὸ ἔργον τῆς ἀναλήψεως τῶν κινδύνων τῶν περικλειομένων εἰς τὴν παραγωγὴν, εἶναι, ὅπως δῆποτε, κάτι τελείως διαφορετικὸν ἀπὸ τὴν ἐργασίαν ἢ ὀργάνωσιν ἢ διεύθυνσιν καὶ εἶναι διαφορετικὸν ἐπίσης ἀπὸ τὰς ὑπηρεσίας τὰς παρεχομένας ὑπὸ τῶν ἄλλων συντελεστῶν.

Ἐνάληψις κινδύνων (Risk - bearing)

Εἰς τὸ πολυσύνθετον οἰκονομικὸν σύστημα ὅπου αἱ θάσεις τῆς παραγωγῆς τίθενται πρὶν ἐκδηλωθῇ ἡ ζήτησις καὶ πρέπει νὰ στηρίζεται αὕτη (ἡ παραγωγὴ) εἰς τὴν ἐκτίμησιν τοῦ μέλλοντος, οἱ κίνδυνοι εἶναι ἀναπόφευκτοι. Ὁ βιομήχανος ἐνὸς νέου μοντέλλου αὐτοκινήτου πρέπει νὰ ἐκπονήσῃ τὰ σχέδιά του ἀρκετοὺς μῆνας πρὸ τῆς πωλήσεως τοῦ πρώτου αὐτοκινήτου, καὶ ὅταν τὰ ἐργοστάσιά του ἔχουν ἐξοπλισθῇ, τὸ προσωπικόν του συγκεντρωθῇ καὶ αἱ μηχαναὶ του ἐτοιμασθῇ πρὸς χρῆσιν, εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ ἀποφασίση πόσα αὐτοκίνητα θὰ παράγῃ. Τὸ νέον μοντέλλον του ἴσως ἀποδειχθῇ τεραστία ἐπιτυχία, περίπτωσις καθ' ἣν πρέπει νὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ χειρίζεται τάχιστα τὰς παραγγελίας, ἄλλως θὰ ἐνσχύψουν οἱ ἀνταγωνισταὶ καὶ ἡ ἐπιχειρήσις του θὰ ὑποφέρῃ. Ἀντιθέτως, τὸ νέον αὐτοκίνητον ἴσως ἀποδειχθῇ παταγώδης ἀποτυχία, περίπτωσις καθ' ἣν πρέπει νὰ ἀναληφθῇ ἄμεσος δρᾶσις πρὸς βελτίωσιν αὐτοῦ ἢ περικοπὴν τῶν σχεδίων παραγωγῆς του.

Ἐνεξαρτήτως γεγονότος, ἔργον τοῦ ἐπιχειρηματίου εἶναι νὰ ἀποφασίξῃ προ-

καταβολικῶς, καὶ τόσον ἡ φήμη του ὅσον καὶ ἡ ἐπιτυχία του ἐξαρτῶνται ἐκ τῆς προβλέψεως, κρίσεως καὶ θάρρους, μὲ τὰ ὁποῖα κάμνει τὰ σχέδιά του καὶ τὰς ἐκτιμήσεις του. Ὡς εὐνόητον, ἡ ἀνάπτυξις νέων προϊόντων καὶ ἡ ἐμπορικὴ τοποθέτησις νέων ἐφευρέσεων ἐξαρτῶνται σχεδὸν ὁλοσχερῶς ἐκ τῆς ἱκανότητος καὶ θελήσεως τῶν ἀνθρώπων νὰ ἀναλάβουν πρωτοπόρον ἐργασίαν καὶ νὰ ἐπωμισθοῦν κινδύνους, καὶ ἂν εἰς τοὺς ἀνθρώπους αὐτοῦ τοῦ εἴδους δὲν δοθῇ μέγα πεδῖον δράσεως καὶ θέλαρ διὰ δυνατότητας ὑψηλῶν ἀνταμοιβῶν, δὲν εἶναι δι' αὐτοὺς ἄξιον λόγου νὰ ἀντιμετωπίσουν τὰς δυσκολίας καὶ τοὺς κινδύνους ἐνάρξεως ἐπιχειρήσεως.

Ἡ ἀνάληψις τῶν κινδύνων θεωρεῖται, ἐπομένως, ὡς ἰδιαίτερος συντελεστής παραγωγῆς, τελείως διακρινόμενος τῶν ἄλλων συντελεστῶν. Ἀποτελεῖ τὸ μόνον σχετιζόμενον μὲ τὸν ἐπιχειρηματίαν ἔργον, τὸ ὁποῖον δὲν δύναται νὰ ἀνατεθῇ εἰς ἐμμίσθους βοηθοὺς. Καθ' ὃν χρόνον, τὸ ἔργον τῆς διευθύνσεως, π.χ. δύναται νὰ ἀνατεθῇ εἰς ἀμοιβόμενον διευθυντήν, ἡ ἀνάληψις τῶν κινδύνων πρέπει νὰ ἐπιτελῆται ἀπὸ αὐτὸν τοῦτον τὸν ἐπιχειρηματίαν καὶ αὕτη, ἐπομένως, κερδίζει ἰδιάζουσαν ἀμοιβήν — τὸ κέρδος — τὴν φύσιν καὶ καθορισμὸν τοῦ ὁποίου θὰ ἐξετάσωμεν εἰς τὸ Κεφάλαιον XII.

(Συνεχίζεται)